

استیہ کی وونبووا!

منتدی اقرأ الثقافی

www.iqra.afhamontada.com

تویژینہ وہیہ کہ لہ سہر نامانج وپیلانی
نہ وانہی بہ نار دا کوکی لہ
مافی نافرہت دہ کەن



نامارہ کرنی
فەرمان خہ رابہ پیہ

لتحميل كتب متنوعة راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

ببؤة ابله رائله جوره ها كليل به رائله: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

براي دانلود كتابهاي مختلف مراجعه: (منتدى اقرا الثقافى)

www.iqra.ahlamontada.com



www.iqra.ahlamontada.com

للكتب (كوردى ، عربى ، فارسى)

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

پالائنتیپیه کی ورتنبرو!

لینکۆلینه وهیه کی کۆمه لایه تیه بۆ ههسه نگانندی کاری
نهوانهی له کوردستان به نار داکۆکی له مافی نافرته ده کهن

نووسینی

فهومان عهزیز نهچار خهراجهیی

ز. ۲۰۱۰

چاپی یه کهم

ک. ۱۴۳۱

ناوی کتیب: راستیییه کی وونبووا
بابهت: کۆمه لایه تی.
نووسینی: فهردمان خه رابه یی.
چاپ: یه که م - هه ولینر ۲۰۱۰.
تیراژ: (۱۵۰۰۰) دانه.

پیناس
کتیب

له بهرئوبه رایه تی گشتی کتیبخانه گشتیه کان ژماره ی (۲۴۴۶) سالی (۲۰۱۰) ی پی دراوه

مافی بارینزراوه یو نووسهر

پیشه کی نووسەر

خوینهری بهرپز له م نامیلکه یه دا په رده هه لده مالم له سه ر راستیه ک که له ناو خه لکی وون بووه و شاراوویه! ئه ویش ئامانج وپیلانی (هیمینیزی جه ندری) ه، ئه و که سانه ی به قسه ی زلیان ته نها ئه وان پالنه وانی گۆرپانی ماف دان به ئافرمت، وا خو یان پێشاندده ن ئه وان تاکه دا کۆکی کاری مافی ئافرمتان، که چی له راستیدا ئه وان سه رچاوه ی هه موو کیشه یه کن بۆ کۆمه لگا به تابه ت بۆ ئافرمتان، ئه وان کاسبیه که یان له سه ر ئه ویه قسه ی زل بکه ن و بازرگانیه کی زیاتریان ده ست که ویت له رپگای قسه رازاوه کانیان بۆ ئافرمتان..

بۆ ئه وه ی ره ش و سه پی له یه کتر جیا بکه ی نه وه.. بۆ ئه وه ی ئه و جه ندریانه به ته واوی بناسین.. هه ئسام به لیکۆلینه ووه یه له سه ر ئامانج وپیلان و کاره کانی ئه و (هیمینیزی جه ندری) یانه به تابه ت جه ندریه کانی کوردستان و په رده هه ئمالتین له سه ر رووخساری شاراوهیان، دوا ی چه ند سالتیک له ماندوو بو نیکی زۆر به به لگه بۆم دهرکه وت کاری ئه وان ته نها پاره یه یدا کردن و بازرگانی کردنه له رپگای ئافرمتانه وه.. گیرفان گهرم کردنی خو یانه و هیچی تر.. شیواندنی گۆمه لگا و کیشه نانه وه بۆ ئافرمتان تا زیاتر کاریان ده ست که ویت ئافرمتان روویان تیبکه ن.

نووسەر

۲۰۱۰/۱۰/۱

نه م کتیبه پینک هاتوو له دوو بهش

بهشی یه که م

باس له میژروی نه و که سانه ده کات که به نار
 داکۆکی له مافی ئافرهت ده کهن، واته:
 (فیمینیزمی جهندهری) باس له قۆناغه کانی
 دروست بوونیان نه کات و ئامانج و پیلانه کانیان
 شیکردنهوی به لگه نامه کانیان.

بهشی دووه م

باس له و فیمینیزمه جهندهریانهی کوردستان
 ده کات نهوانهیی به نار داکۆکی له مافی ئافرهت
 ده کهن چۆن کیشه کۆمه لایه تیه کان هه مووی له
 ژیر سهری نهوانهوی به به لگه وه ده یسه میتنی که
 نهوان هۆکاری سهره کی بورنه بۆ تیکدانی خیتزانی
 کوردی.

بەشى يەكەم

- بىزوتنەۋى فېمىنىزم. ۴۰
- قۇناغەكانى دوست بوونى فېمىنىزمى جەندەرى. ۴۰
- مەترسى فېكىرى جەندەر بۇ مەۋقايەتى. ۴۰
- زاراۋەى جەندەر. ۴۰
- ئەرك و ماف. ۴۰

فیمینیزی جهندهری

بزوتنه وهی فیمینیزم:

فیمینیزم (feminism) له بنه رهدا وشه یه کی فه ره نسویه (feminisme) و ریشه لاتینییه که ی (femina) یه وه و به مانای ژن (woman) وه رگیراوه.

شیوه ی پیناسه کردنی ئەم وشه یه له زمانی ئینگلیزی (feminine) و له زمانی فه ره نسویدا (feminin) یه.

ئه وه ته رجه مه ی وشه ی فیمینیزمه، به لام ئە گه ر ئیمه بمانه وی له بزوتنه وه ی فیمینیزم حالی بین، ده بیّت بگه ریینه وه بو میژووی دروست بوونی فیمینیزم.. ئامانج و کاره کانی فیمینیزم.. دروست بوونی بزوتنه وه ی (فیمینیزی جهندهری) به چه ند قوناغیک تپه ر بووه تا دروست بووه و خو ی به هیز کردووه.

قۆناغه کانی دروست بوونی فیمنیزمی جهندهری

- فیمنیزمی لیبرال.
- فیمنیزمی رادیکال.
- فیمنیزمی جهندهری.

به گشتی دهتوانین خالی سهره له دانی فیمنیزم بگه رینینه وه
بو سه دهی (۱۸) ه به تایبته دواى شوپشى گه وره ی فهره نسا،
به نام نه گهر وردبینه وه له میژووی فیمنیزم ده بینین به سی
شه پۆل دابه ش ده کرین.

شه پۆلی یه که م : فیمنیزمی لیبرال :

بزوتنه وه ی فیمنیزم له سه ده ی نۆزده هه م به باالی لیبرالی
ده ستی پیکرد و داواى چاکسازی کردنی بارودۆخی ئافره تیان
له پرووی کۆمه لایه تی و ئابووریه وه ده کرد و بانگه شه ی
یه کسانیه تی واقعیان کرد، وه ک یه کسانی له دابینکردنی هه لی
کارکردن و کریی مانگانه و بواری خویندندا، فیمنیزمی
لیبرالی گرنگی ته واوی به تایبته تمه ندیه کانی ئافره ت و لایه نی
بایه لوژی ده دا، باسیان له چاکسازیکردنی چۆنیه تی کارکردن و

منالبوون و مؤله تی دایکایه تی و پهروه ده کردنی منالان ده کرد..

ئه وانه ی کاریگه ریان هه بوو له سه ره ئه و شه پوله (میری ولستون کرافت) به نووسینی کتیبی (حه قانییه تی مافه کانی ژن) کاریگه رییه کی سه ره کی له سه ره ئه و شه پوله دانا، له دوی ناوبراو (جان ئیستوارت میل) به هاوکاری هاوسه ری یه که می (هیری تیلور) کتیبی (به ستراو هی ژنان) له سالی (۱۸۶۹) ده نووسی که ئه و کتیبه ش کاریگه رییه کی بهرچاوی له سه ره ئه و شه پوله جی هیشت، ده کری بلین که له بنه پرتدا هزری لیپرالیزمی کلاسیک هوکاری سه ره کی سه ره له دانی ئه و شه پوله له قه له م ده دری.

له کو تایی ئه م قوناغه دا ده بینین فیمنیزمی رادیکاله کان سه ره له ده دن و بالاده ستره بن، چونکه ده سه لاتیان ئه بی له ناو دام و ده زگاگان..

شاه پولي دووهم: فيمينيزمي راديڪال:

فيمينيزمي راديڪالي له نيوهي دووهمي سهدهي بيسته مدا،
 تاوهڪو ڪوتايي هفتاڪاني نهوسهدهيه بهردهوام بووه،
 فيمينيسته راديڪاليهڪان بنه ماي ڪارهڪانيان لهسهر نهو
 بيروڪهيه بنيادناوه ڪه

دهليٽ: "پهيوهندي نيوان ڙن وپياو لهسهر هيڙيڪ
 دروستبووه ڪه دهست و بازوي پياو تييدا زال"

بالي راديڪالي زور جهختيان لهسهر جياوازيهڪاني نيوان ڙن
 وپياو ههروههه پهيوهندي نيوانيان و ناسهواڙي نهو پهيوهنديه
 لهسهر نافرته دهڪرد، نهندامه چالاڪهڪاني راديڪالي ڪوڪيون
 لهسهر نهوهي ڪهوا ڪيپرڪييهڪي چينايهتي و پهگهزي و
 جهندهري له نيوان ڙن و پياودا ههيه، پنيويسته نهو چينايهتيه
 به تهواوهتي تيڪ بشڪينريٽ.

فيمينيزمي راديڪالي پياوانيان به بهرپرسياڙي يهڪهمي
 چهوساندنهوهي نافرتهان دهزاني و دهلين: ههموو نهو
 توندوتيريه جهستهبيانهي دووچاري نافرتهان دهبيتهوه به
 هوڙي هيڙي بايهلوڙي پياوانهوه بووه، نههش نافرتهي ڪردوته
 پاشڪو بو پياوان، تيپروانيني فيمينيستهڪان بو پهيوهندي

نیوان ژن و پیاو بریتیه له تیروانینیکی دژایه تی و ململانی له نیوان ئەودوو رهگهزه دا، که لایه نیکیان (واته ژن) هه موو هیژیکی به هوی کۆمه لگه وه لیسه ندراوه ته وه، لایه نی دووه میان (واته پیاو) ئەو هیزه ی پیدراوه، فیمنیستییه رادیکاله کان خیزان و کۆمه ل به هۆکاری یه که می دواکه وتویی و بیهیزی ئافرهت ده زانن.

رادیکالیه کان ده لێن: پیویسته هه ندیک چه مکی کۆمه لایه تی ریشه کیش بکریت وه که چه مکی (نیرینه وه مینیه) و ده لێن پیویسته ئەم چه مکه به ته واوه تی له ناو بچیت تا وه کو بتوانین زالبین به سه ر پۆلینکردنه وه ی کۆمه لگا له سه ر بنه مای ره گه ن، پاش ئەوه چینه کانی کۆمه لگا به شیوه یه کی نوی داپرێژیته وه.

رادیکالیه کان زۆر گرنگیان به نه هیشتنی خیزان ده دا، له لای ئەوان ئەو ووشانه (خۆشه ویستی، هاوسه ریتی، په یوه ندی جنسی ژن و پیاو، منالبوون، دایکایه تی) کۆمه له وشه یه کی بیزاروه له فره هنگی ئەواندا، به گشتی ئەم کۆمه له چه مکه له دهره وه و ناوه ی خیزاندا ره تده که نه وه، به م جوړه تاراده یه که پاشه کشییان له به رپرسایه تی خیزان له دواکه وتویی ئافرهت کردوه، بروایان وابوو هه ریه که له و چه مکه هۆکاریکی گه وره ن بۆ دواکه وتویی ئافرهت

ئەوانە ی کاریگەریان هەبوو لەسەر ئەو شەپۆلە (سیمون دی بوفوار)^(۱) بە نووسینی کتیبی (رەگەزی دووهم) لە ساڵی (۱۹۴۹) و هەروەها (بیستی فریدن) بە نووسینی کتیبی (ژنی هەلخە لە تاو) لە ساڵی (۱۹۶۳) کاریگەرییه کی بەرچاویان لەسەر هاتنە ئارای ئەو شەپۆلە دانا.

(۱) خاتوو: سیمون دی بوفوار: نووسەریکی فەرەنسیه لە ساڵی (۱۹۰۸) لە پاریس لە دایک بوو، لە خانەوادیه کی زەنگین بوونە، باوکی پارێزەر بوو، هەموو سەرۆتەکه ی لە دەست داو لە جەنگی جیهانی یەکەم، دایکی ئەو و خوشکەکه ی بەروردە کردوو لەسەر دینی ئەصرانی لەسەر بنەماکانی (کاثولیکیه)، بەرھەمەکانی: رواية المثقون، الجنس الآخر، المراه بين الحب والزواج، نموذج المرأة الحديثة، خلق الفموضة.

شه پۆلی سییه م : فیمنیزی جه ندهری :

فیمنیزی جه ندهری له سالی (۱۹۹۰) دهستی پیکرد تا ئیستا، ئەوانه ی دهوری بالایان بینیه له شه پۆله (میشیل فۆکۆ) و (ژاک دریدا) بوون، جه ندهرییه کان بانگه شه ی هاوشیوه بوون ده کهن و هه مووجۆره جیاوازیه ک له نیوان ژن و پیاودا ره تده که نه وه، به جۆریک که جه نگیان به رامبه ر به سرووشتی بایلوژی ئافره ت پراگه یاندوه، برۆایان به هیچ جۆره جیاوازیه کی بایلوژی و کۆمه لایه تی نیوان ژن و پیاو نیه، به لکو ده لێن: ته نانه ت هیزی جه سته یی و بازووی پیاو به هۆی په ره ره ده ی کۆمه لایه تیه وه دروست بووه، ئەو پێشنیارانه ی فیمنیزی جه ندهری بۆ زالبوون به سه ر جیاوازیه کانی نیوان ژن و پیاو هینایانه کایه وه، بریتیه له دووباره دابه شکردنه وه ی پۆل له پووی کۆمه لایه تی و کلتووری و سیاسیه وه له نیوان ژن و پیاودا.

له تاوتویکردنی ستراتژی جه ندهریه کاندایه وه به دیده کریت که پیاو وه ک ستانده ریک بۆ کاری ئافره تان دانراوه، واته ژنان پۆلی پیاو ببینن یان به مانایه کی تر به ته واوی ببن به پیاو، که واته له ژبانی کۆمه لایه تیدا پۆلی میننه نامینیت، هه موکاره کانی میننه به که م ده زانریت، له به رامبه ر ئەمه شدا

هەيچ گۆرانكارىيەك لە پۆلى پياودا نابىنریت، دەرئەنجامىش
ئەوھىيە ژن بىيتە پياو، پىويستە قوربانى بە ھەموو
تايبەندمەندىيەكانى خۆى بدات و لايەنى سۆزدارى و جنسى
بەتەواوى فەرامۆش بكات.

مه ترسی فیکره ی جهندهر بو مرۆقایه تی

فیکری جهندهر مه ترسیه کی زۆر گه وره یه بو سپرینه وه ی یاسای مرۆقایه تی له سه ر پووی زه وی!! جهندهر مه ترسیه کی زۆر سامناکی له ناو خو ی هه شارداوه!! بۆیه ده بیته هه موو لایه کمان له مانا و ئامانجه کانی فیکری جهندهر ئاگادار بین!!

ئهو که سانه ی ئیستا به ناو داکوکی له مافی ئافره تان ده که ن و ئهو سه نته ر و پیکخراوانه ی ئیستا دامه زراون به ناو داکوکی له مافی ئافره تان هه موویان له قوئاغی کو تایی فی مینیزی مه جهندهری دانه، واته: جهندهرین و داوای یه کسانی جهندهری ده که ن.. که واته با بزانین جهندهری چیه!!

تیبینی: ئهو سه نته ر و پیکخراوانه ی له کوردستان هه ن فیکره و ئامانجی فی مینیزی جهندهریان هه یه، هه موو هه ول و تیکۆشانیان بو ئه وه یه فیکره ی جهندهری له ناو ئافره تان و کۆمه لگای کوردستان بلاو بکه نه وه.

زاراوهی جهندهر:

جهندهر (Gender) وشهیه کی ئینگلیزیه و له ئەسلدا لاتینی یه و به مانای (جۆری کۆمه لایه تی) دیت، ههول دهریت له جیاتی هه دوو وشه ی (نیرو می) جهندهر به کار بهیتریت، وشه ی جهندهر بو یه که مجار له به لگه نامه ی کۆنگره ی دانیشتوانی قاهره هاتوه له سالی (۱۹۹۴) ئەو وشه یه له (۵۱) شوینی به لگه نامه که هاتبوو، له به لگه نامه ی کۆنگره ی جیهانی په کینیش سالی (۱۹۹۵) ئەو وشه یه له (۲۳۳) شوینی به لگه نامه که هاتبوو، ماناکه شی به ئەنقه ست پرون نه کرابوو یه وه ..

به نام تویره ره وانی بواری کۆمه لناسی پرونی ده که نه وه که مه به ست له جهندهر ئەوه یه که جیاوازیه بایه لوژیه کانیس چ جای جیاوازی تر له نیوان (نیرو می) دا نه هیلتیت و بگاته ئەو ئەنجامه ی که مروقه مهرج نیه هه تا سه ر(می) بیت یان (نیر) به لکو ده توانی ره گه زی خو ی بگوریت ..

جهندهر یه کان بویه وشه ی جهندهر به کار دهینن، تا کو وشه ی (نیر و می) له هه موو فرههنگی مروقایه تی بسپرنه وه، ئەگه ر ئەو پیلانه یان سه ربگری ئەو کاتی یاسای سه رزه وی

هه مووی تیک ده چی... چونکه نه گهر (نیر، می) نه ما نه وکاتی
 جهندهر دیته شوینی (نیر، می) و په گهز نامینی ئیتر مه رج نیه
 هه ر ژن دایک بیت یان خیزان، به لکو پیاویش ده بیت بیت به
 دایک و مندالی بیی، خیزان مه رج نیه هه ر بمینی و نه گهر
 مایه وهش مه رج نیه به (زواج) بیت و مه رجیش نیه ته نها (ژن و
 پیاو) به یه که وه پییان بگوتریت خیزان به لکو (ژن و ژن) یان
 (پیاو و پیاو) ییش پیی ده گوتری خیزان...

ئیتتر شه رعیه ت دان به نیر یازان و ها وره گهزه کان و گه پانه وهی
 سیسته می (منالی ته به ننی) هه روه ها دروست کردنی گیانی
 پرکا بهری و دژایه تی له نیوان هه ردوو په گهزی (نیر و می) له
 جیاتی خوشه ویستی و سوژ، هه روه ها مانای جهندهر
 سه رده کیشتی بو نه هیشتنی پۆلی باوک له خیزان و بگره
 هه لوه شان وهی یه که ی خیزان و بانگه شه کردن بو نه وهی ژن
 خاوه نی جهسته ی خۆیه تی چۆنی پی باشه وای به کار دینیت که
 ئه مه ش هاندانی به ره لایی یه (الإباحیة) و شه رعیه ت دانه به
 منال له بار بردن و... هه روه ها جهندهر یه کان گومان ده خه نه سه ر
 دین و له دلێ ژنان و کچان و نیشان ده دریت که ئایین پیرگه له
 یه کسانی و ئازادی و باس له مه سه له کانی (قوامه و میرات و
 شایه دی و فره ژنی و حیجاب و... هتد) ده کریت.

ئەرك و ماف

هه موو ياساكانى دونيا دامه زراوه له سه ر (ئەرك و ماف) ئەگەر دەست بە يه كىكيان بگيرين و يه كىكيشيان به رده ين، ئەوكات ژيان تىك ده چى ..

بۆ نموونه؛ فه رمانبه رىك له كۆمپانيايه ك دامه زراوه (ئەرك و ماف) ى خۆى هه يه، كاتىك دامه زراوه پىيان راگه ياندوه كه ئەركى تۆ ده وام كردنه له كاترمىر (۹) ى به يانى تا (۳) ى ئىواره، ئەگەر ئەركى خۆت به جيھىنا، ئەوكاتى مافى خۆت پىده ده ين كه (۳۰۰) دۆلاره.

هه موو شتىك له م دونيايه (ئەرك و ماف) ى خۆى هه يه، به لام جه نده ريه كان چونكه ئامانجيان تىكدانى ياساكانى ژيانه، بۆيه هه رگيز باسى ئەركى ئافره ت ناكهن..

بىر بكه وه و له مه ردوا پرwane بزانه هه رگيز گویت له و كه سانه بووه كه به ناو داکۆكى له مافى ئافره ت ده كهن باسى ئەركى ئافره ت بكن.

ئه وانه چه ندين ئامانجى زۆر ترسناكيان هه يه كه هه ولى چه سپاندنى ئەده ن..

ڪونگره جيهانيه کاني باسي مافي ئافره تي تيا ڪراوه

✂ ڪونگره جيهاني يه كه مي دانيشٽوان، له (بوخارست . رومانيا) به سٽرا، له سالي (۱۳۹۴ هـ. ۱۹۷۴ م).

✂ ڪونگره جيهاني بؤ ئافره تان، له (مڪسيڪو) له سالي (۱۳۹۵ هـ/ ۱۹۷۵ م) به سٽرا.

✂ ڪونگره جيهاني نه ته وه يه ڪگرتوهه کان بؤ ئافره تان، له (ڪوبنهاجن) به سٽرا، له سالي (۱۴۰۰ هـ. ۱۹۸۰ م)

✂ ڪونگره جيهاني دهولي دانيشٽوان، له (مڪسيڪو) به سٽرا، له سالي (۱۴۰۴ هـ. ۱۹۸۴ م).

✂ دهوره جيهاني توندوتيهي ئافره ت، له (نيويورڪ) به سٽرا، له سالي (۱۹۸۴ هـ. ۱۴۰۴ م).

✂ ڪونگره جيهاني (استعراض وتقييم عقد الامم المتحدة للمرأة) له (بنيريوي) به سٽرا، له سالي (۱۴۰۵ هـ. ۱۹۸۵ م).

✂ ڪونگره جيهاني نه ته وه يه ڪگرتوهه کان بؤ ئينگه و گه شه پيدان له (ريودي جانيرو) به سٽرا، له سالي (۱۴۱۲ هـ. ۱۹۹۲ م).

✂ ڪونگره جيهاني نه ته وه يه ڪگرتوهه کان بؤ مافي مروء له (فيينا) به سٽرا، له سالي (۱۴۱۳ هـ- ۱۹۹۳ م).

✂ ڪونگره جيهاني دهولي دانيشٽوان و گه شه پيدان، له (القاهره) به سٽرا، له سالي (۱۴۱۵ هـ- ۱۹۹۴ م).

✂ ڪونگره جيهاني نه ته وه يه ڪگرتوهه کان بؤ گه شه پيدان کي ڪڙمه لايه تي، له (ڪوبنهاجن) به سٽرا، له سالي (۱۴۱۵ هـ. ۱۹۹۵ م).

✂ ڪونگره جيهاني چواره مي دهولي تايبه ت به ئافره تان، له (يڪين) به سٽرا، له سالي (۱۴۱۶ هـ. ۱۹۹۵ م).

ئهو سه رچاوانه ی بۆ ئه م به شه سوودم لی بینیوه

- (کورتیه میژویه کی فیتینیزم و چه ند لایه نیککی) و: شنز میه ره ره ور.
- ژنان و بزوتنه وه ی فیمینستی. که ژال عه لا.
- شه پۆله کانی فیتینیزم. باران رۆژه ه لات.
- قۆناغه کانی فیتینیزم. فه ریا.
- (جه نده ر، وه ک مۆدیلنکی نوئی فیمینیزم) هه تاو مه حمه د صالح.
- نایا حکومه تی هه ریم بیری له و دروشمه کردۆته وه ؟ ((به لئی بزیه کسانێ جه نده ری نا بۆ تووند و تیژی)) پارێزه ر زانا رۆستایی.
- اتفاقیه "سیداو" فی منظور الشریعة الإسلامیه. د. تیسیر الفتیانی.
- (الجندر) .. المفهوم والغایة!! د.نوره السعد.
- الجندر ... المنشأ - المدلول - الأثر. د. مشنی أمین نادر و کامیلیا حلمی محمد.
- الجندر بین المصطلح والنظرية. د. عالیه فرج الکوردی.
- الجندر - مفهومه - أهدافه. د. حسن بن محمد علی شباله.
- الفیمینزم .. الأبعاد المعرفیه والدلالات الاجتماعیه. عصام زیدان.
- (النوع الاجتماعی) الجندر . سیما عدنان أبو رموز.
- الفیمینزم " من المساواة إلى التماثل! د. عالیه فرج الکوردی.
- مفهوم " الجندر " ودوره فی نشاط المنظمات الدولیه. محمد شریح.

به ئشی دووهم

- راپرسی: ریکخراوو و سه نته ره کانی ژنان و ناهره تان تا چه ند خزمه تیان به کۆمه لگای کوردی کردوو؟!

نامانج و پیلانه کانیان

- کۆمه لگایه کی بۆگهن و دواکه وتوو.
- ویزان کردنی کۆمه لگا به بیر و بۆچوونه شازه کانیان.
- بیزیزی به رانبهر باوک و دایک و کهسی گه وره.
- ریکخوشردن و هاندان بۆ ته لاق.
- سه ره هاندانی قهیره یی.
- ریکخوشردن و هاندان بۆ کاری به درهوشتی و نه شفرۆشی.
- به رپا کردنی دژایه تی له نیوان (نیر و می).
- ریکخوشردن بۆ سووتان و ژن کوژی.
- پینشیل کردنی ماڤی ناهره ت و چه و سانه وهی.
- دژایه تی کردنی نیسلام.
- دژایه تی کردنی مامۆستایانی ناینی.

ڀڳراو وسهنته ره گاني ژنان و نافر تان

تا چهند خزمه تيان به ڪومه لگاي ڪوردي ڪردووه؟!

يه ڪيٽي ژنان له سايته ڪهي خويان به ناوي (ژيانه وه)

پاڻي سيهه ڪيان نه نجام دابو پاڻي سيهه ڪهش بهم شيوه بوو:

دو اي هه ڏهه سال ڪار ڪردن، نيا يه ڪيٽي ژناني ڪورستان توانيو به تي بيته

دا ڪو ڪاري مه سه له گاني ژنان: نه نجامي پاڻي سيهه ڪه بهم شيوه بوو:

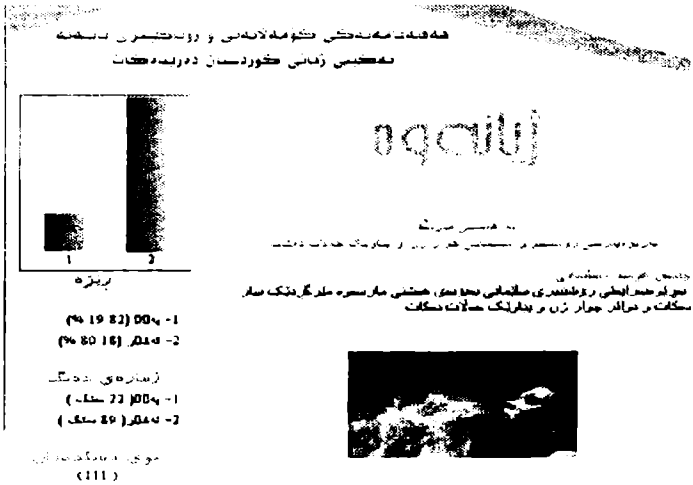
✓ به ئي: (% 19,82) : (22) دهنگ

✓ نه خيڙ: (% 80,18) : (89) دهنگ

ڪڙي هه موو دهنگه ڪان (111) دهنگ

نه مه له سايتي خويان نه نجاميان داوه، دنيا شم نهو (22) دهنگهش

ته نهئا نهو ڪه سانهن ڪه سايته ڪه به پڙوه نه بهن (2).



راپورٽي وادي نه ٿماني له سهر ريڪخراوه ڪاني ٿان:

هارڪاري ياساي ٿان، به هاوڪاري ريڪخراوي "وادي" نه ٿماني، راپورٽيڪي له بارهي ناستي خزمه تگوزاري و شه فافيهت له سهننه و خانه ڪاني دالدهداني ٿان بلاوڪردهو، به پيئي نه و راپورتهش له به شيڪ له سهننه ڪاني دالدهداني ٿان، مامه له و ناته ندروست به رامبر به و ٿانه نه نجامدهدريت ڪه له و سهننه رانهدا دالدهدراون.

سوعاد نه وره حمان، ريڪخهري پرورڙه ڪاني ٿان له ريڪخراوي "وادي" نه ٿماني، به "ڪوردهه وال" ي راگه يانده: به شيڪ له سهننه ڪاني تايهت به دالدهداني ٿان به شيويهه ڪي نادروست مامه له له گهل نه و ٿانه ده ڪهن ڪه له لايان دالدهدراون، نامانجيش له بلاوڪردهو هي نه و راپورته دابين ڪرني ٿيانيني باشتهر بو نه و ٿانه، چونڪه نه وانه له دهست توندوتيشي هه لاتوون و ناڪريٽ به شيويهه ڪي ناته ندروست مامه له يان له گهل بڪريٽ .

ريڪخهري پرورڙه ڪاني ٿان له ريڪخراوي "وادي" نه ٿماني، ناشڪراشي ڪرد: ههنديڪ له و سهننه رانه ريگريان له ناماده ڪرني نه و راپورته ڪردوه به وهي ڪهنه يان هيشتوه زانياري له و ٿانه وهبرگريٽ ڪه له لايان ٿيان به سهرده بهن^(۲).

زۆرینه ی خه لک برۆایان به ریکخراوه کانی ئافره تان نیه:

به گویره ی راپرسییه کی ریکخراوی (پۆژه لآت) که له هه ر
سی شاری (هه ولیر، دهۆک، سلیمانی) نه جامدراوه، زۆرینه ی
خه لکی برۆایان وایه که ریکخراوه کانی ئافره تان پۆلی لاوازیان
هه بووه له به ره و پێش بردنی رهوشی ئافره تان له کوردستان:

راپرسی؛ پۆلی ریکخراوه کانی ژنان و ئافره تانت پێ چۆنه بۆ
باشکردنی رهوشی ئافره تان له کوردستان؟!

نه نجامی راپرسییه که به م شیوه یه بوو
پۆلی لاوازیان بینیه: (% ۴۲,۲۶)
هیچ پۆلیان نه بینیه: (% ۳۷,۲۶)
پۆلی باشیان بینیه: (% ۱۶,۴۶)^(۴)

(۴) رۆژنامه ی بارزان (ژ: ۵۹ / ل: ۱) سالی ۲۰۰۸/۳/۱۶

پیکخواوه کانی ژنان و نافرتهان و بیمتانه یی هاوهره گه زه کانیان :

ئه وه ناو نیشانی ئه و به دوادا چوونه یه که پوژنامه ی هاو لاتی ئه نجامی دابوو، له م به دوادا چوونه دا پای چه ندین ئا فرته وهرده گرن له سه ر ئه و پیکخواوانه، زۆر به یان ده لێن:

پیکخواوه کانی ژنان و نافرتهان هیچ خزمه تیان به نافرتهان نه گه یاندوو، ته نها بو پیکردنی گیرفانی خویان هه و لده دن و به رژه و هندی مادی خویان پیش هه موو شتیك ده خه ن. یه کیك له و هاو لاتیانه که شنۆ ئه نوهری (۳۵) ساله ده لیت: کاری سه ره کی زۆر به ی پیکخواوه کانی ژنان بو ته کردنه وه ی خولی موسیقا و به رگدووری و له شجوانی، ته نانه ت به رانه بر به وانه ش پاره یه کی زۆر له ژنان وهرده گرن، بو یه پیویسته چیت ته نها کار بو ده سکه وتی پاره نه که ن، چونکه کاری ئه وان خزمه ت کردنه نه ک بازرگانی.

سه ره که مال زۆر به نیگه رانیه وه له کاری پیکخواوه کانی ژنان ده ودا که به ناوی به رگری کردن له مافه کانی ژنان دامه زراون، ئه و له باره ی کیشه که ی خۆیه وه باسی له وه کرد که چه ند جارنک سه ردانی یه کیك له دیارترین ئه و پیکخواوه ژنانه ی کردوو، که له هه موو کۆبونه وه یه کدا سنگی خویان ده رده په پینن و ده لێن ئیمه به رگری له مافی ئا فرته ده که یین ... - که چی - ئه وانیش گالته یان پیکردوو که تووشی کیشه یه کی له و شیوه بووه ^(۵).

(۵) پوژنامه ی هاو لاتی (ژ: ۲۹۱/ ل: ۷) سالی ۲۰۰۸/ ۱/ ۲۷

راپورتیکی تر له سه ریکخراوه کانی ئافره تان:

له راپورتیکی سایتی ینگای کوردستان پرسیار دهکات له ئافره تان له باره ی ریکخراوه کانی ژنان:

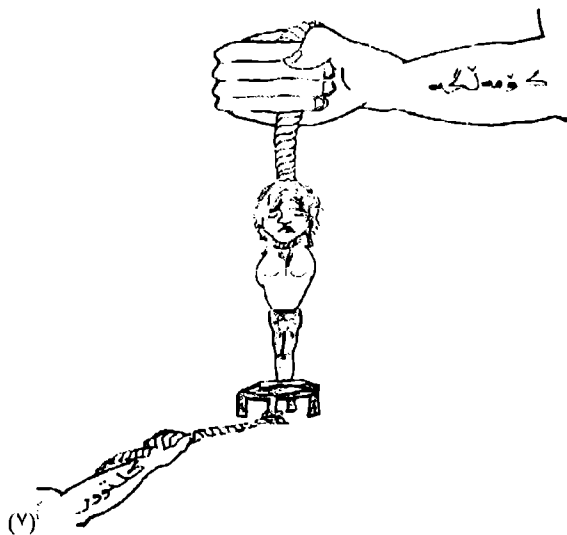
(کوردستان چه مید) قوتابی زانکۆ ته مه ن (۲۶) سال وتی "قوتابی زانکۆم به شی خۆم له ژیان تیگه یشتووم و کۆمه لگام بینیه، توانیومه به پیی توانای خۆم هه ولبده م بۆ هه ندی شت ده رباره ی ئافره تان"، یه کیک له و کارانه ی که زۆر به داخه وه کچان و ژنان توپه دهکات بی متمانه بیان به رامبه ر به ریکخراوه کانی ئافره تانه، (کوردستان) له دریزه ی قسه کانیدا ئاماژه ی به وه دا نه و بی متمانه ییه وای له کچان کردوو که له خویان بیزارین، چونکه تو ده بینی نه مرۆ ده یان ریکخراو هیه خزمه ت به لاوان و قوتابیان و مامۆستایان و پیشه وه ران و هتد... به ئام به داخه وه نه و ریکخراوه ی که بۆ ئیمه ی ئافره ت کار ده که ن نازانین له کوین چونکه نه و ریکخراوانه تا ئیستا نه هاتوون چه ند ئافره تیک له جیگایه ک کۆبکه نه وه بۆ نه وه ی نه و ئافره ته نرخ و مانای خوی بزانی ت بۆ نه وه ی نه و ئافره ته هه ست به بوونی خوی بکات که ریکخراویک هیه داکوکی له سه ر دهکات بۆیه دوای تیروانینم بۆ کۆی نه م قسانه م پیموایه ریکخراوه کانی ئافره تان جگه له کارکرنی ژیرا و ژیر بۆ حزبه کانیا ن هیه کاریک بۆ ژنان نا که ن.

(فاتمه مه جیدی) ته مه ن (۳۶) سال که ژنی ماله وهیه و دانیشتووی ناحیه ی پزگارییه وتی که وا ریکخراوه کانی ژنان تانیستا نه هاتوون سهردانی مالن بکه ن و خویان به و ژنانه بنا سیئن که له ماله وهن و نایه نه دهر وه و خه ریکی کاروباری مالن، فاتمه له دریزه ی قسه کانیدا نه وه ی وت "من چۆن نه و ریکخراوانه به خاوه نی خۆم بزانه که تا نیستا نه مان بینیون و نازانه چیان هیه بو ئیمه ی ژنان بو خزمه تکردنمان، گه ره خۆمه وه بریار بده م که نه و ریکخراوانه چی ده که ن و کاریان چیه .

(شوخان مه حمود) که قوتابیه له خویندنی خیرا و دانیشتووی ناحیه ی پزگارییه پیی وایه نه مرو له کوردستان هه ر ریکخراویک بوونی هه بی یا تازه دامه زرابی، جگه له و که سانه ی که له ده وری خویان کار ده که ن، کار بو هیچ ژنیکی تر ناکه ن، نه گه ر بشیکه ن په نگه باش خزمه ت نه کات، بۆیه من پیم وایه راسته ئیمه ی ژنان تاراده یه ک که م ته رخه مین، به نام نه و ریکخراوانه کار و چالاکییه کانیان له چوارچێوه ی دیواری باره گای ریکخراوه که یان نایه ته دهر وه تا ئیمه ییش سووده مه ند بین له و چالاکییانه ^(۱).

ئامانج و پیلانه کانیان کۆمه لگایه کی بۆگه ن و دواکه وتوو

ئهم وینه ی خواره وه له سائنامه ی (۸ مارس) بلاوکرا وه ته وه، که یه کیته ژنانه کوردستان ده ریده کات، له م وینه یه دوو ده ست کرا وه، ده ستیکیان له سه ری نووسرا وه (کۆمه لگا) و په تیکی له ملی ئافره تیک کردوو ه بۆ ئه وه ی له سیداره ی بدا، دهسته که ی تریش له سه ری نووسرا وه (کلتور) کورسیه که ی بن پی ئافره ته که ده ردینه ی بۆ ئه وه ی بیکور ئی.



ئەو نووسەر و ریکخراو و سەنتەرانی بە ناو داکوکی لە مافی ئاڤرەتان دەکەن دەلین: کۆمەلگای کوردی کۆمەلگایه کی بۆگەن و دواکەوتوو و خیلەکیه و قورگی ئاڤرەتی گرتوو دەیهوی بیخنکینی... ئەو قسەیه کی زۆر دووره لە راستی، کۆمەلگای کوردی خاوهنی داب و نهریت و بههای زۆر بهرزە، کۆمەلگای کوردی ریزیکی تایبهتی بۆ ئاڤرەتان داناوه، لە کۆمەلگای کوردی ئاڤرەت هەر چەند بە تەمەن بی زیاتر ریزی دەگیری بە پێچهوانه ی ئەو داب و نهریتە ئەوروپیه ی ئەوان بۆمانیان هیناوه که ئاڤرەت تەنها ئەگەر جهسته ی گەنج بوو ریزی بگیری چونکه کاریان پێیه تی، کاتیکیش پیر دەبی کهس نابیتە خاوهنی.

ئەو ئەو نووسەر و ریکخراو و سەنتەرانه ن بە ناوی داکوکی کردن لە مافی ئاڤرەت بهها و ریزی ئاڤرەتیان نه هیشتوو، چونکه داب و نهریت و بهها بهرزەکانی کۆمەلگای کوردی به بۆگەن ئەزانن، ئەچن داب و نهریتی ئەوروپیمان بۆ دینن که تاکی ئەوروپا چه سوودی به ئەخلاقی جوانی کوردی ئەبەن.

من لیڤه دا له هه موو که سیکی به ویژدان و له خویشیان ده پرسم.. ئایا پێش ئه وهی ئه و نووسه ر و ڤیکخرا و سه نته رانه سه ره لیده ن به ناوی دا کوکی کردن له مافی ئا فره ت.. داب و نه ریتی کوردی بشیوینن و داب و نه ریتی ئه و رو پیمان بو بینن، ئایا ئا فره ت ناوا تووشی نه هامه تی ها تبوو؟

- ✓ ئایا ڤیژهی ته لاق وه ک ئیستا وابوو؟! وه لام...
- ✓ ئایا ڤیژهی سووتان وه ک ئیستا وابوو؟! وه لام...
- ✓ ئایا ڤیژهی قهیره یی وه ک ئیستا وابوو؟! وه لام...
- ✓ ئایا ڤیژهی لیسانی ئا فره ت وه ک ئیستا وابوو؟! وه لام...
- ✓ ئایا ڤیژهی هه لاتنی ئا فره ت وه ک ئیستا وابوو؟! وه لام...
- ✓ ئایا ڤیژهی تی ک چوونی خیزان وه ک ئیستا وابوو؟! وه لام...

بوچی پێش ئه وهی ئه وان بین ئه و حاله تانه نه بوو.. ئه گه ر هه شبووبی زۆر به که می بوو؟ به لام له گه ل ها تنی ئه وان ئه و حاله تانه به و ڤیژه ئه رسنا که به رز بووه؟

ویران کردنی کۆمه لگا به بیر و بوچوونه شازه کانیان

❖ ماره برینی ژن له ژن و پیاو له پیاو:

خاتوو ریکپۆش عهزیز: پێی وایه ماره برینی ژن و پیاو له به کتر دکتاتۆریه و ستهمه، به لکو پیشکه وتن ئه وهیه ژن و ژن له یه ک ماره بکرین و پیاو و پیاویش له یه ک، که ده لیت:

"مه سه له ی سیکس په یوه ندییه کی مرۆبیه و مه رج نیه له نیوان (ژن و پیاویک) دا بی، ئه مرۆ په یوه ندییه سیکسیه کانی نیوان (ژن و ژن) یان (پیاو و پیاو) هینده ی مه سه له ی هیترو سیکسوالیتت گرنه، وه یا رهنگه بو هه ندی کس مه سه له ی سیکس ته نها له ری (عاده ی سریه وه) به ئورگاسم بگات، رهنگه ئه مه راستییه کی ره های کۆمه لگه ی ئیمه بی که مه سه له ی سیکس ته نها به ژنیک و پیاوه یکه وه ده به ستن. که ئه مه هیترونۆرماتی پی ده لین مانای هه موو مرۆقه کانی کۆمه لگه به زور و ئیجباری په یوه ندییه سیکسیه کانیان ده بی له نیوان ژن و پیاویکدا بیته که له راستیدا ئه مه روانگه یه کی دیکاتۆریانه یه له مه سه له ی سیکسدا"^(۸).

❖ بۆ پیاوان دوو ژنیاں هه بی و ژنان دوو میردیاں نه بی:

خاتوو هاوژین همه رهشید: گله ی دهکا بۆ پریده گیری
له وه ی ژن دوو پیاوی هه بی ده لیت:
"بۆ پیاوان دوو ژنیاں هه بی و ژنان دوو میردیاں نه بی
سه رکۆنه ت ده که ن و ده لین به دره وشتییه، له کاتی کدا بۆ
پیاوانیش هه مان شته، بۆچی بۆ پیاوان به دره وشتی نییه خو
ئه وهش له سایه ی زانستدا به سه رچوو که بگوتری منداله کان
نازانی هی چ پیاویکن، چونکه ژنان ته نیا له م ریگه یه وه
ده توانن بهر له م پرۆسه نا ئینسانیه بگرن"^(۹).

(۹) ساپتی: www.rudaw.net، ناو نیشانی بابته: فیمینیسته کانی نئمه و سیکسی به کۆمه ن.

بی ریزی به رانبهر باوک و دایک و کهسی گه وره

وایان له ئافره تان گه یاندوو هه گهر باوکت یان برات نامۆزگاری کردی قبولی مه که چونکه نه مه پیاوسالارییه، توش مروقی وه کو نه و چون قبول نه کهی نامۆزگاریت بکا!! نه گهر وای کرد په یوندیمان پیوه بکه تا به گرتنی بدهین.

له رادیوی نه ورۆز گویم لیبوو کوپیک دهیگوت: براده ریکم سکالای له لام ده کرد دهیگوت:

خوشکه کهم کاتی چوه قوناغی ناوهندی، من بو خۆم هه موو پۆژیک ده مبرد بو قوتابخانه، تا وای لیها ت پۆژیکیان پیم گووت: ئیستا متمانه م پیته هه یه ئازادی به ته نها بچۆ بو قوتابخانه.. نه وه بوو ماوه یه که بهم شیوه به ته نها ده رۆی، تا نه وه ی چه ند براده ریکم پینان راگه یاندم که خوشکه که میان بینیه چه ندین جار له گه ل چه ند کوپیک به سه یاره پۆیشته وه، منیش بو نه وه ی دنیابم له قسه کانیان، پۆژیکیان چووم له بهر ده رگای قوتابخانه که یان خۆم هه شاردا تا بزانه چی ده کات، بینیم هاته ده روه به ره و سه یاره یه که رۆی که سی کوری تیا بوو سواری بوو پۆیشتن، منیش به دوا یاندا پۆیشتم تا چونه نه و شوینه ی مه به ستیان بوو، جا کاتی خوشکه کهم هاته وه، پیم

گووت: ئەوانە كىيىبون لەگەليان چووي، پىيى گووتىم: وس قسه نهكەي.. ھەر قسه بکەي خۆم دەسووتىنم، ئەوکات شکاتت ئى دەکەم دەتگرن^(۱۰).

گەنجىك ھاتە لام بە كۆل ئەگريا دياربوو تووشى كيشەيەكى زۆر گەورە ببوو.. لىم پرسى برام چ كيشەيەكت ھەيە؟
وتى: مامۆستا خوشكىكم ھەيە مالى ليمان كردۆتە دۆزەخ.. بە ناشكرا و لەبەر چاوى ئىمە لەگەل كورى خەلكى كات ئەكوژى، كە نامۆزگارىشى ئەكەين دەچى شكاتمان ئى ئەكا و ئەل مافم پيشيل ئەكەن.. بۆيە نازانين چى بکەين.

بەلئى: بەريزان ئەو ھە كارى ئەوانە، ريز نەگرتنى دايك و باوك و كەسانى گەورە.. ئەيانەوى كاتىك باوك يان دايك نامۆزگارى كچەكەي بكا كچەكەي، يەك راست لە مال ھەلىت و بچىت بۆ لاي ئەوان، ئەوانيش بە ھەوەسى خويان ئىستغلالى بکەن.

(۱۰) راپۆوى نەورۆز بەروارى (۲۰۰۸/۳/۸) كاتزمىر (۰۲:۴۹) ى نىوارە.

رێخۆشکردن و هاندان بۆ ته لاق

رێژهی ته لاق له عێراق سالی پار^(١١) گه یشته (٨٥٪) له (٨٢٠) ههزار حالهتی زهواج (٤٥٣) ههزار حالهتی ته لاق بووه.. پارێزه (طارق حرب) ده لیت: هۆکاری ئه و رێژه زۆرهی ته لاق رێخراوه مه ده نیه کانن (واته: رێخراوه کانی ژنان و ئافره تان).. ئه و رێخراوانه ئافره تان هانده دن بێرکردنه وه یه کی ئه و روپیانه بێرکه نه وه.. به جۆرێک ئافره تانیان وا تینگه یاندوو ه که پیاو هه ر قسه یه ک ئاراسته ی خیزانه که ی بکات ئه وان به پیاو سالاری و بێ ریزی ئه زانن به رانه ر ئافره ت.. ئه و رێخراوانه له بری ئه وه ی ته لاق لای خیزانه کان شیرین بکه ن بۆ نایه ن خۆشه ویستی له ناو خیزانه کان بپوینن^(١٢)!!

له پرسیارکی پۆژنامه ی هاو لاتی که ئاراسته ی خاتوو خانم رحیمی ده کات، به رپۆه به ری رێخراوی ئاسوده: سه به ره ت به زیاده بونی رێژه ی ته لاق، پیت وانیه ژنانیش به ژداربن له ناکۆکیه کان؟

(١١) (٢٠٠٩)

(١٢) <http://www.aljewar.org/news-٢١٧٥٠.aspx>

خاتوو خانم رحیم ده لیت: من وای نابینم، ئەتوانم بلیم به شیوه یه کی ناراسته و خو په یوندی به وه وه هیه که ژنان هۆشیار بونه ته وه، چیت ژیر ده ستیه یی قبول ناکهن، ته نانه ت زیاد بوونی کوشتنی ژنانیش هه ر ئه وه یه که کچیک قبولی ناکات به زۆر به شوو بدریت به که سیک که خو ی خواستی له سه ر نه بی، یان شتی تر، دیت په نا ده بات بو سه نته ر و پیکخوا وه کانی ژنان، به لکو من ئه وه به پۆزه تیف نه زانم، که -ته لاق- زیاد ی کردوه^(۱۳).

ئه وان هۆکار یکن بو زیاد بوونی ته لاق، چونکه ئافره تانیان وا تیگه یاندوه که نه گه ر پیا وه که ی ئامۆژگاری کرد ئه وه پیا و سالارییه و نابی، بۆیه وه ره لای ئیمه و شکاتی لی بکه .. کاتیکیش ئه و ئافره ته شکات له پیا وه که ی نه کا، پیا وه که به سوکایه تی نه زانی و دلی له سه ر خیزانه که ی سارد نه بی و تووشی ته لاق نه بن.. لیره دا کی هۆکار بوو بو پو ودانی ئه م ته لاقه؟!

کاتی خو ی نه گه ر ئافره تیک کیشه ی له گه ل پیا وه که ی هه بایه، چه ند که سیکی به ته مه نی دنیا دیته نه چوون کیشه که یان چاک نه کرد و ژن و پیا وه که یان ناشت نه کرده وه .. به لام ئیستا نه گه ر

(۱۳) رۆژنامه ی ها ولاتی (ژ: ۲۹۹، ل: ۱۵) سالی ۲۰۰۸/۲/۲۴.

ژن و پیاویک کیشه یه کیان هه بی، ریکخراو و سه نته ره کان و به ناو داکوکی کارانی مافی ئافرهت، واته کهن کیشه که زیاتر قول ده که نه وه، تا به ته لاق کوئی پی ده مینن..

ده (۱۰) حاله تی ته لاق که پیاوه کان هاتونه ته لام گوتوو یانه خیزانی خویمان ته لاق داوه^(۱۴)..

ووتومه بوچی؟!

ووتیانه: خیزانه که مان سووکایه تی پیکردووین، له سه ر کیشه یه کی زور ناسایی ناو مال چوه شکاتی ئی کردووین و به گرتنی داوین.. بویه ته لاقمان داوه.

ته نها یه ک حاله تیان نه بیته که گه نجیک هات ووتی ماموستا خیزانی خویم ته لاق داوه، ده مه وی بیگیرمه وه ژیر نکاحی خویم.. ووتم بو؟

ووتی: له لای به ناو داکوکی کارانی مافی ژن شکاتی ئی کردووم.. به لام ده لیت په شیمانم..

منیش ووتم باشه کاره که حه ل ده کهین (ان شاء الله) رجعه ت به خیزانه که ت ده کهین، دیته وه ژیر نکاحی خویم.. به لام چه ند

(۱۴) له بهر نه وه ی من ماموستای ناینیم بویه تیکه ئی کیشهکانی خه لکیم وناگام له کیشه گانه.. بان زۆر تکیان کیشه که بان هیناومه لام بان دواى کارساته که هینان راگه یاندوومه.

پوژئیک بزر بوو، منیش له هه والیم پرسى!! دياربوو دهسگير
کرابوو، بۆيه ئه ویش به يه کجاری خیزانه که ی ته لاق دابوو.

من لیڤه دا له ئیوه ده پرسم هه ر له جیران و خزم و کهسی
خۆت بزانه چهند کهس به و هۆیه وه تووشی ته لاق بوونه ته وه!!
ئایا ئه وانه هاتوونه ئافرهت به خته وه ر بکهن، یان گیرفانی
خۆیان گهرم بکهن و، ئافره تانیش تووشی کیشه و ته لاق
بکهن!؟

سەرھەلدانى قەيرەيى

عيراق بوو بە يەكەم دەۋلەت لە ژمارەي قەيرەيى كچان:
لە تازەترين نامار^(۱۵) كە لە عيراق و ولاتانى عەرەببىدا كراوہ،
دەرکەوتووہ كە زۆرترين ژمارەي قەيرە كچان لە عيراق تۆمار
كراوہ.

لە تۆيژئەنەۋىيەكدا كە پىسپۆرىكى ئەردەنى لەسەر ئاستى
نیشتمانى عەرەب ئەنجامىداوہ و دەرکەوتووہ كە ولاتى عيراق،
يەكەمىن ولاتە لە زۆرىي ژمارەي قەيرە كچاندا.

(د. ئىسماعىل ئەلزيود)، تويژەرى ئەردەنى و مامۆستاي
زانستى كۆمەلناسى كە بە ئەنجامدانى تويژئەنەۋىيەكە ھەستاوہ
بەناوى «واقىعى قەيرەيى لەجىھانى عەرەببىدا»...

ريژەي ھەرە زۆر لەعيراقدا بووہ كە (۸۵٪)ى كچانى عيراق،
تەمەنيان لە (۳۵) سال تىپەريوہ و ھىشتا شوويان نەكردووہ و
بە قەيرەيى ماونەتەوہ^(۱۶).

يەككە لە ھۆكارەكانى قەيرەيى ئەوانەن، كە بە ناو داكوكى
لە مافى ئافرەت دەكەن، ھۆكارىكن بۆ سەرھەلدانى قەيرەيى،

(۱۵) نامارى سالى: (۲۰۱۰).

(۱۶) رۆژنامەي ھەولم (۲۰۱۰-۰۵-۱۱)، <http://www.hawler.in/more.php?id=۶۱۸>.

به وهی ریگا دهگرن له نازادی شه خسی ئافره تیک، که به ویستی
 خوی دهیه وی شوو به پیاویک بکا که ژنی هیه^(۱۷)، ئەهی ئەوه
 پیشیل کردنی مافی ئافرهت نیه، ئەوه ریگرتن له نازادی
 شه خسی ئەو ئافره تانه؟ باشه ئەگەر ئافره تیک ته مەنی به سانا
 چووبوو، کور پیی پازی نه بوو ته نها پیاوی خاوهن ژن پیی
 پازی بوو، سته م نیه ریگری لیبگری شوو به پیاویکی خاوهن
 ژن بکا..

ئەگەر بپروانین ئەوانه ی به ناو دا کوکی له مافی ئافرهت
 ده کهن، زۆربه یان بو خویان قهیره ن و ته مەنیکی زۆریان بپروه
 شوویان نه کردوو ئومیدیان به شوو کردن نه ماوه، بۆیه پییان
 خوشه هه موو ئافره تیکی کوردستان تووشی قهیره یی بیته و
 وه ک ئەوان شوو نه کات..

له مەش مه به ستیان به رژه وه ندی خویانه، به وهی ره خنه له
 نایه تی قورئان دهگرن ده لێن: ئیسلام سته می له ئافرهت کردوو
 که جائیزی کردوو پیاو له ژنیک زیاتر بهینی، به وهش ریگر
 ده بن بو چاره سه ری قهیره یی، ئەوان خویان هوکارین بو
 قهیره یی چون چاره سه ری قهیره یان پی ده کری..

(۱۷) پروژه یاسا په کیان دا به په رله مان که هه ر ئافره تیک شوو به پیاویک بکا ژنی هه بی،
 ده بی غه رامه بگری و سزا بدری.

خاتوو رېكپوش عەزىز: پىي وايە چارەسەرى قەيرەيى
بەوہيە كە لە ئەروپاوە بە لۆرى لەعابەي ئۆتۆماتىكى
سىكىسى^(۱۸) بۆ كوردستان بەيئىن كە دەليت:

"گەر ئيمە بزوتنەوہى راستەقىنەي فيمىنيزمان ھەبووايە،
دەبوو بە لۆرى لەعابەي ئۆتۆماتىكى سىكىسيان لەبەردەم
پەرلەمانى كوردستان ھەلپشتايە، چونكە يەكيك لەپاساوەكانى
ئەوان بۆ مەسەلەي فرە ژنى ئەوہيە، كە ژمارەي ژن زياترە
لەپياو لە كوردستان، گەر پياوانەي ژن بەپىي گونى پياو بيئت،
ئەوا زۆر لەعابەي سىكىسى ئۆتۆماتىكى ھەيە كە زۆر لەو
پياوانە باشتەن بۆ ژن كە باوەرپيان بە فرە ژنى ھەيە، رەنگە ژن
لە رىي ئەو لەعابەيەوہ باشتە بە پلەي ئۆرگاسم بكات تا ئەو
پياوہي ژن دەكاتە كۆيلەي خۆي و لەشى بەكار دەھيئي بۆ
مەسەلەي سىكىس"^(۱۹).

(۱۸) لەعابەي ئۆتۆماتىكى جنسى، لاستيكە لەسەر شپوہى زەكەرى پياو دروست كراوہ، لە
كوردستان شتى وا نيە چونكە تا ئىستاش ئافرەتاني كوردستان ئاوا لە پرووى ئەخلاى
دانەر ووخاوان تا بزائن لەعابەي ئۆتۆماتىكى جنسى جيە و چۆن بە كاردى، بەلام لەو
ولاتەي (رېكپوش عەزىز) دەزى ئەو لەعابە ھەيە بۆ خۆي ئەزانى كە ئەم لەعابانە
چۆن بە كاردى و چيژى چۆنە

(۱۹) سايتى، <http://www.emrro.com/rekposheziz.htm>.

خاتوو تامان شاكىر: پىيى وايە چارەسەرى قەيرەيى بەو دەكرىت، كە پياوان وەكو كەل و پەل لە ولاتانى تر بەينىن بۇ كچەكانمان، شوينىكىشىيان بۇ ئامادە بكەين تا كارى خۇيان بكەن كە دەلىت:

"قەيرەيى چارەي ھەيە- دەبينىن لە ئەلمانيا دواي شەرى جىھانى دووم پياويان- لە ھەموو لايەكەو دەھينا بۇ ولاتەكەيان- لە توركىيا لە ئىتالىا لە سىربيا، ئەو ھوكمەت دەتوانىت ئەو كىشەيە چارەسەر بكات، بەو ھى رىژەيەكى پياو- لە ولاتانى تر- بەينىت بۇ ئىرە"^(۲۰).

يان زۆرىك لەو ئافرەتانەي كە پۇژنامە و گوڭقار و رادىو و تەلەفېزىيۇنەكان بە ئەمان و زەمان گرتووه، گوايە داکوكى لە مافى ئافرەت دەكەن، كەچى دەبينىن قسەكانيان ھەموو بۇ بەرژەو ھەندى مادى خۇيانە و ھىچى تر، بۇيە خۇشيان گالتهيان بە قسەي خۇيان دىت و بۇ بەرژەو ھەندى خۇيان ەمەل بە قسەي خۇيان ناكەن، نەمۇنەش زۆرە لەو بارەو كە ئەم راستىيە بسەلمىنى، لەوانە:

(۲۰) لە ھەلات 1۷ مېوان بوو لە بەرنامەي (تېشك) بەروارى (۲۰۰۸/۴/۶) كاتزىمىر (۰۸۱۳۰)ى ئىنوارە.

(ک.ح) ئافره تییکه که شاعیرو رۆژنامه نووس و هه‌لسوراوی بواری مافه‌کانی ژنان بوو و به ناو داکۆکی له مافی ئافرهت کردوو، یه‌کیک بووه لهو ئافره‌تانه‌ی به‌رده‌وام به‌گژ که‌لتور و فره‌ه‌نگ و ئایینی میلیله‌ته‌که‌یدا چوه و به‌توندی داکۆکی له مافه‌کانی ئافرهت ده‌کرد و دژایه‌تی پیاوسالاریی راگه‌یاند، هه‌ر له‌سه‌ر پێش‌نیاری ئه‌بوو، بریاری قه‌ده‌غه‌کردنی فره‌ژنی ده‌رکرا، که‌چی ئیستا ده‌بینین وه‌ک داکۆکی‌کاره‌کانی پێش خۆی، ده‌ستی له‌ بیروباوه‌رکه‌ی هه‌لگرت سه‌ربه‌هوی شوو به‌ پیاویکی خاون ژن ده‌کات..^(٢١) کاتیکیش له‌ دایکی ده‌پرسن ده‌ئیت:

"هه‌موو دایکیک هه‌زده‌کات که‌که‌ی بچیته‌ مال و می‌ردی خۆی (ک.ح) یش وه‌ک هه‌موو هاوڕێکانی ئه‌و مافه‌ی هه‌یه"^(٢٢).

ئهی بۆ دياره‌ دایکی خه‌لکی هه‌زناکات که‌که‌ی شوو پکات!؟

(ب.ز)^(٢٣) ئافره‌تییک بوو سه‌رنوو سه‌ری پۆژنامه‌ی (پ.پ) بوو گوايه‌ به‌رده‌وام داکۆکی له‌ مافی ئافره‌تان ده‌کات، به‌وه‌ی

[http://www.standardkurd.net/Direje.aspx?Cor=Hewal&Jimare=٩٦\(٢١\)](http://www.standardkurd.net/Direje.aspx?Cor=Hewal&Jimare=٩٦(٢١))

[http://www.awene.com/Direje.aspx?Babet=Hewal&jimare=٢٤٢\(٢٢\)](http://www.awene.com/Direje.aspx?Babet=Hewal&jimare=٢٤٢(٢٢))

ئافرهت له لایه ن پیاوه وه سته می ئی کراوه له بهر ئه وه ی سه ر به هه وی دهری ت، که چی بو خۆی شووی به پیاویک کرد که ژنیکی تری هه بوو، جا کاتیکی لییان پرسى ئایا راسته شووت به پیاویکی خاوه ن ژن کردوه؟ له وه لامدا گووتی:

"به ئی من وه ک هه موو ئینسانیک پیویستم به ژیانى تایبه تی خۆم هه یه و شووم کردوه"

دیاره ته نها خانم پیویستی به ژیانى تایبه ت هه یه و خه لکی تر پیویستی به ژیان نیه و با شوو نه که ن^(۲۴).

ئافره تیکی تر که ئه ندام بوو له یه کیکی له ری کخراوه کانی ژنان، شووی به پیاویک کرد که خاوه ن ژن بوو و (۹) مندالی هه بوو^(۲۵).

(۲۳) ناوه کانه له لایه به لام بۆیه به بیت نووسیومه چونکه شوو کردنیان به بیایى خاوه ن ژن، من به شتیکی باشی نه زانم و به شتگر و ده ستخوشیان ئی ده که م، به لام کیشمه که ئیره یه که نه وان پشتر ئافره تانیان فریوو داوه وه ی که شوو کردن به خاوه ن ژن سته مه ئیسلام کردوو یه تی.

(۲۴) ساهتی، کوردستان یوز.

(۲۵) ساهتی، کوردستان یوز.

(ن.س) ئافرهتیکی تره گوايه زۆر داکۆکی له مافی ئافرهتان دهکات، گلهیی له فرهژنی ههبوو و به ستهمی ئهزانی، پاشان خۆی شووی به پیاویک کرد که پیاوهکه دوو ژنی تری ههبوو، دواتر تهلاقی وهرگرت و دیسان میردیکی تری کرد.

ههروههاش ئهو پیاوانه‌ی بهرگرییان له مافی ئافرهت دهکرد (ئافرهتانی ته‌مه‌ن ١٤-٣٠ سال)، کهچی دوایی ژنی دووهم و سینیهم و هه‌تا پینجه‌میشیان هینا^(٢٦).

ئافرهتیکی ده‌یه‌ویت شوو به پیاویکی خاوه‌ن ژن بکات رینگای ئی ده‌گرن و ناهیلن و ده‌لین مافی پینشیل کراوه، تا وای لی دی ئهو ئافرهته دووچاری قه‌یره‌یی ده‌بیته‌وه، به‌لام بو‌خویان دروسته شوو به پیاوی چوار ژنیش بکه‌ن.

ریخوشکردن و هاندان بۆ کاری به دیره‌وشتی و له شفرۆشی

ئه‌گەر بپروانیننه ئه‌و به‌لیننامه نیو ده‌وله‌تیانه‌ی که ئه‌و پریکخراو سه‌نته‌رانه کار بۆ چه‌سپاندنی ده‌کهن و شه‌ری له‌سه‌ر ده‌کهن، زۆر به‌ پوونی بانگه‌شه‌ی له‌شفرۆشی و به‌ره‌لای جنسی ده‌کهن.. له‌وانه:

{ پێویسته له‌سه‌ر هه‌موو شاره‌کان که پێداویستیه‌کانی (خستنه‌وه‌ی مندال به‌ دروستی) ⁽²⁷⁾ ده‌سته‌به‌ر بکه‌ن بۆ هه‌موو ئه‌و که‌سانه‌ی ته‌مه‌نیان شیاوه بۆ ئه‌م کاره، ئه‌ویش به‌ زووترین کات که نه‌گاته سالی (1436-2015) ⁽²⁸⁾، پێویسته پێداویستیه‌کانی (خستنه‌وه‌ی مندال به‌ دروستی) ئه‌و خزمه‌تگوزاریانه له‌ خو‌ بگری: دابین کردنی ئه‌و شتانه‌ی که مرو‌ه‌ ده‌پاریزی له‌و نه‌خۆشیانه‌ی له‌ کاتی نه‌جامدانی کاری

(27) خستنه‌وه‌ی مندال به‌ دروستی، واته: هه‌موو کوپ و کچیک بۆی هه‌یه رابوێری به‌ نازادی، ده‌بیته ئه‌و منداله‌ ناشرعییه‌ی نه‌شیان بێ به‌ نازادی بێ، واته: ئه‌گەر کچیک سکی به‌ حه‌رام په‌یاکرد، ده‌توانیته‌ به‌جێته‌ لای دکتۆر تا به‌رێگایه‌کی ته‌ندروست منداله‌که‌ی به‌یته، یان به‌رێگایه‌کی ته‌ندروست فیر بکری چۆن زینا بکات و توشی حه‌ملیش نه‌بیته، یان شوێنیک بکریته‌وه بۆ ئه‌و مندالانه‌ی ئه‌یان بیته.

(28) ئه‌وان به‌ریاریان داوه که ده‌بیته ئه‌و لێشاهه به‌د ره‌وشتیه به‌ زووترین کات له‌ هه‌موو جیهان بلاوکرێته‌وه که نه‌گاته سالی (1436-2015).

جنسی پهیدا ده بیټ، یان شیوازه کانی تری (خستنه وهی منډال
به دروستی) {^(۲۹) .

{ پیویسته یارمه تی ته اووی ماددی و مائی ئه و پیکخراو و
سه نتره نا حوکمیانه بدریټ که کار بو لاوان ده کهن، تا
ئو و انیش بتوانن داواکانی لاوان به پښگایه کی دروست بهیټنه
جی، له وانه ئه نجامدانی کاری (جنسی ته ندروست) {^(۳۰) و
(خستنه وهی منډال به دروستی) {^(۳۱) .

{ بو ئه وهی پیگه ی نافرته به هیز و دیار بیټ ده بیټ نافرته
خاوه ن بریاری خو ی بی له هه موو بواره کانی ژبان، به تایبته له
بواری رابواردنی جنسی و منډال خستنه وه {^(۳۲) .

(۲۹) تقریر المؤتمر الدولي للسكان والتنمية/القاهرة، ۱۹۹۴م: الفصل السابع - الف/۷-۶ ص ۴۴.

(۳۰) جنسی ته ندروست، واته، فیزی لاوان بکری جۆن کاری زینا بکهن و نازاد بن و کس
پښگایان ئی نه گرت و شوئنیان بو بکریته وه بو ئه م کاره، تا کو به پښگایه کی ته ندروست
زینا بکهن.

(۳۱) تقریر المؤتمر العالمي الرابع المعني بالمرأة/بکین، ۱۹۹۵م: الفصل الرابع - جیم/ ۱۱۱ (ب)
ص ۶۲.

(۳۲) تقریر المؤتمر الدولي للسكان والتنمية/القاهرة، ۱۹۹۴م: الفصل الرابع - الف/ ۱-۴، ص ۲۴.

{ پیویسته هه موو ئه و پێشیلکاریانه ی دژی ئافرهت بنهر بکری، ده بیته یارمه تی ئافرهت بدری بو هه ر کاریک و بریاریک که ده یه ویت ئه نجامی بدات، له نیو ئه و مافانه ش مافی مندال خستنه وه و رابواردنی جنسی} (۳۲).

فیمینیزمه کانی لیبرال و رادیکال سه باره ت به له شفرۆشی ده یانه ویت به باشترین شیوه سه یری دیارده که بکه ن. له ره وته لیبرالیه که دا زۆر نووسه ر هه ن که داوا ی ریفۆرم ده که ن بو ئه وه ی ریز له له شفرۆشی بگیریت و ده لێن ئه وه نده به س نیه که خه لک ئازاد بیت بو له شفرۆشی... به لکو ده بیته ئیمه ش ریزیان ئی بگیرین و ره فتارمان چاک بکه ین به رانبه ریان و به کاریکی ئاسایی ببینین، به جوړیکیش مامه له ی له گه ل بکری وه ک هه ر جوړه چالاکیه کی ئابوری تر سه یر بکریته... ئه وان وا ده بینن کړینی چیژی سینکسی وه ک هه ر چیژیکی ئارام به خش و کات به تالی وایه.

بو نمونه مروّه بو تیگرکردنی ئاره زووی یاری کردن ده چیته شاری یاری وگازینۆکان و یانه کان... هتد پاره ش ده دات،

(۳۲) تقرير المؤتمر الدولي للسكان والتنمية/القاهرة، ۱۹۹۴م، الفصل الرابع - الف/۴-۴،

كېرنى سىكىسىش وەك ھەمان بازىرگانى سەيردەكەن و بە يەكىك
 لە پىشەسازىيەكانى چىژبىنىنى لە قەلەم دەدەن^(۴۴).

خاتوو شاناز بىزىنجى^(۳۵): ماره بېرىن بە پاكى بە شتىكى
 بۆگەن ئەزانى. بەلكو ئەو بە باشى دەزانى كورە و كچە پىش
 ماره بېرىن زىنا بەكەن ئىنجا زەواج بەكەن كە دەلىت:

"سەردەمانى پىش ئىسلام و بەرپىزەيەكى كەمترىش پاش
 سەپاندنى ئىسلام بەسەر زۆرىنەي كوردا و تا ئىستاش
 دىاردەي ھەلبىزاردنى ئارەزوومەندانەي نىر و مى لە نىو كوردا
 ھەبوو ھەيە و بە ئاسايىش سەير كراو، ئىزىدىيەكان ئەو
 جۆرە ھەلبىزاردنە لەنىوان كچان و كورانياندا ھەيە، ئەو
 دووانەي يەكتەر ھەلدەبىژىن پىشتر لەگەل يەكتەر دەپۇن و پاش
 ئەنجامدانى كارى سىكىسى^(۳۶) ئىنجا خىزانى كورە دەچىن بۇ
 داواي كچە، ئەم چەشەنە ھەلبىزاردن و كولتورە مرۇفە دۇستە^(۳۷)

(۳۴) ئۆلجىيانووسىك لە تاوان (ل، ۷۵) خەندان محمد جەزا.

(۳۵) نەوەكانى بەرزىنجى ھەمووى رىز و پاپەي خۇيان ھەمە لاي ئىمەي كورد، بەلام تەنھا
 كەسىك واناگەپەنىت كە بەرزىنجىەكان خراب بن.

(۳۶) مەبەستى نەوەپە دواي زىنا دەكەن بە ھەرامى.

(۳۷) ئەو زىنا بە شتىكى باش و كلتورىكى مرۇفە دۇست دەزانى.

له زور شويئي تری کوردستانيش هه ٻووه و ههيه^(۳۸)، كه واته
 ٿه و تيروانينه بوگنه نيرسالاريهه پياواني كورد زادهي
 تيروانيني ميٿروي ڪوئي كورد نييه ٿه و ندهي زادهي
 تيروانيني بوگنه ٿايني ئيسلامه^(۳۹)، هيج شتيك هيندهي
 ئيسلام ڪاريگهري به سر كورده وه نه ٻووه، له پري ٿه و ٿاينه وه
 هه رچي ڪلتور و فرههنگي ناشيرين و خراپي عه رب ههيه
 گويزرايه وه بو كورد و سيمای ڪومه لي كوردي به نيگه تيف
 گوڙي^(۴۰).

خاتوو ريڪپوش عزيز ده لیت: "ٺه گه ر ڪچ و ڪور يه ڪيان
 خوشويست ده بي ره دوو بکه ون"^(۴۱).

زوريك له وانهي به ناو ڊاڪوڪي له مافي ٺافرهت ده ڪن، له
 راستيدا ته نها مه به ستيان به رڙه وهني خو يانه و هيجي تر،
 ڪچيڪ ٺه گه ر شووبڪات و له گه ل پيا وه ڪهي باش بيت ده لپن

(۳۸) خوشه ويستان هه موومان خه لڪي كوردستانين ڪهي زينا له ناو كوردي به شمره ف
 شتيڪي باش ٻووه.

(۳۹) ٺه و ماره بريني شعرعي له سر ريگاي ئيسلام به بوگن ٺه زاني.

(۴۰) سايتي، <http://www.emrro.com/estaykicani.htm>

(۴۱) <http://www.civilmag.com/news/komelaiaty/Kxv.r-avenxv.r-razez/index.php>

چه ندین نموونهی زیندوو له کوردستان:

(ن.ف.ک) کچیکی عه ره بی ته مه ن ۱۴ سا له مائی له به غدا
 نه بی، به گوپی باوکی ناکا و له مال هه لدی، دی بو (سلیمانی)
 که لپی نه پرسن بو هاتی بو کوردستان ده لیت:
هه ندی له هاوړیکانم باسیان ده کرد که له کوردستان سه نته ر
و ریکخراو هه یه له سه ر (حقوق المرأه) دا کوکی له مافی ئا فره ت
ئه که ن.. ئه ت به ن بو خاریج... (۴۲).

ئه و کچه که دیته (سلیمانی) تووشی زور نه هامة تی و کاری
 خراپ و که سی خراپ ده بی.. دواتر تووشی خاوان ته کسیه ک
 ده بی به ناوی (سه رکه وت) کوړیکی به دین و خاوه ن په وش ت
 ده بی..

(سه رکه وت) به ته کسیه که ی خو ی سی پوژ ئه و کچه به سه ر
 هه موو سه نته ر و ریکخراوه کانی شاری (سلیمانی) ده گه رینیت
 هه یج کام له و سه نته ر و ریکخراوانه وه ری ناگرن.. زیاتر له
 (۱۰۰) ته له فون ئه کا بی سو ده.. (۴۳) باوکی (سه رکه وت) یش له
 ترسی ئه وه ی تووشی کی شه ی یاسای نه بیت ناتوانی ئه و کچه
 له ماله که ی خو یان به ی لیت ه وه.. بو یه کچه که ده که ویت ه سه ر

(۴۲) ئۆه یانووسیک له تاوان (ل: ۱۴۲) خه ندان محمد جه زا.

(۴۳) ئه وان ته نها مه به ستیان تیک دانی خیزانه.. ئه یانه وی ئا فره ته کان له مال هه ئبیت
 باشانیش ئه وان وه ریان نه گرن و تووشی به دره وش تی بین.

جاده‌کان و تووشی کاری به‌دږه‌وشتی ده‌بیټ و بانده‌کانی له‌شفرۆشی ئیستغلالی ئە‌که‌ن و کاری له‌شفرۆشی بی‌ئە‌که‌ن و ئە‌بیټ به‌له‌شفرۆش.. که‌تا ئیستا ئە‌و کچه‌سالی‌که‌کاری له‌شفرۆشی ئە‌کات^(٤٤).

له‌ژماره‌(٢١١)ی "هفته‌نامه‌ی ئاوینه" دا ژنی‌ک به‌ناوی هاژه‌ده‌لیت: هه‌ره‌شه‌ی کوشتم له‌سه‌ر بووه‌و له‌ری‌کخراوی ئاسوده‌ده‌ریان‌کردوم، زۆریان لی‌پارامه‌وه‌که‌ئه‌گه‌ر بږۆمه‌ده‌روه‌که‌س نییه‌بمگرتنه‌خۆی و ده‌کوژیم به‌لام سو‌دی نه‌بوو، و‌تیا‌ن بږۆ ده‌روه‌چیت لی‌دی‌ت با بی‌یټ...

دوای ده‌رکردنی له‌به‌رده‌م ری‌کخراوی ئاسوده‌دا ته‌کسییه‌کی گرتووه‌و ئە‌و شو‌فی‌ری تاکسیه‌دواتر بر‌دویه‌تیه‌لای خۆی و کاری له‌شفرۆشی پێوه‌کراوه...

ئه‌م که‌یسه‌گله‌یی زۆری له‌ری‌کخراوی ئاسوده‌هه‌بوو، باسی له‌وه‌ده‌کرد که‌په‌نجه‌مۆری به‌زۆر پیکراوه‌و له‌شیلته‌ره‌که‌ده‌رکراوه‌و ئە‌وه‌شی پی‌وتراوه‌که‌ناتوانین له‌وه‌زیاتر لای خۆمان به‌ته‌یلینه‌وه‌له‌به‌ر ئە‌وه‌ی تو‌که‌یسی ئی‌مه‌نیت.

(٤٤) ئۆقیانوس‌سێک له‌تاوان (ل: ١٥٢-١٥٤-١٥٥) خه‌ندان محمد جه‌زا.

ئەم نمونەییە پێمان دەڵێت کە شایێتەرەکانیش بوونەتە
سەرچاوەی توندوتیژی دژ بە ئافرهتان... (٤٥).

(م.س.ت) ئافرهتێکی تەمەن ٢٦ ساڵە دەڵێت:

لە مال هەلاتم چووم بۆ یەکێک لە پێکخراوەکان، باسی هەموو
ژێانی خۆم بۆ کردن، کە لە منیان دەپرسی جاری خەمی خۆیان
بوو ئەیان ووت: ئۆ ئەوە مێردەکە ی منیش بیرم کەوتەووە فلان
شت!

یان یەکێکی جیقنی ئی بوو زوو زوو ئەیووت "بەسە توخوا
وسبە زۆر بێ زەلەتی" وای ئەزانی من پامکردوووە بۆ مەتەم
هاتووم!

بێ زەلەتی چی من تێمەهێندراوە باسی مێردەکەم ئەکەم، ئەو
لەبری ئەوەی بۆم حەل کات!

ئاخر من چۆن بپروام بە سەنتەر و ژن و من هەیە! هەمووتان
درۆ دەکەن.. ئیتر دوایی هەتا سێ سەعات مناقەشەیان بوو
بمبەن بۆ کوی!

ووتم: لہ سہر جادہ یان لہ و حوشہ ئہ خہوم ووتیان: نابی
دادہ گیان ہر چوئی بو ئہ و شہوہ ہیشت میانہ وہ لیہرہ ووتیان
بخوہ بہ لام دہسکاری ہیچ مہ کہ...

بو بہ یانی کچہ کان ہاتن و ہر کہ سیکیان ئہ ہات شتی لی
ئہ پرسیم، پوڑی پیشو وچیم ووتبوو عہینہن شت، یہ کی
سہات ۸ ہات ہموری لی پرسیم، یہ کیکی تر سہات ہشت
ونیو، یہ کیکی تر سہات ۹، تابو بہ سہات (۱۰) سہ جارم
گیپراوہ تہوہ، منیش زور توورہ بووم ووتم شتیکم بو بکن
ئہ گینا رادہ کہم.. خو من رادیو نیم ہر بیلیمہ وہ و بیلیمہ وہ..

ئہ وژنہ دہ لیت: ئینجا منیان بردہ وہ بہرہ و مال، ووتم: باشہ
ئیستا ئیوہ بو من ئہ بہ نہ وہ؟! بوچی شکاتم بو ناکہن؟ ئہ ی ئیوہ
قسہ ی زل بو ئہ کہن^(۴۶)؟

ووتیان: دادہ گیان ئیمہ ناتوانین ئہ وہ کی شہ ی زوری لی
ئہ بیٹہ وہ ئہ بیٹ خوت بچی، ئینجا کی ئہ لی تو راست ئہ کہ ی^(۴۷)!

سہرہ نجام ئہ و نافرہ تہ چونکہ شوینیکی نابی و ئہ وانیش
دالدهی نادہن، دہ کہ ویتہ سہر جادہ کان بویہ تووشی کاری بہد

(۴۶) ئہ وانہ تمنہا قسہ ی زل زل دہ کہن و ہچی تر، ئہ ویش بو کاسبیہ کہ ی خو یان تا
نافرمانی ہی ہلخہ لہ تینن.

(۴۷) تووشی کی شہ گہ یان کردوہ باومریشی ہی ناکہن.

رهوشتی ئه بی و بانده کانی له شفرۆشی ئیستغلالی ئه کهن و کاری له شفرۆشی پی ئه کهن و ئه بییت به له شفرۆش^(٤٨).

(مائی خانزاد) یه کیکی تره له و سه نته رانه ی به ناو بوۆ داکۆکی کردن له مافی ئافرهت دامه زراوه.. که چی ده رکهوت ئه و ئافره تانه ی له وییوون بازگانیا ن پیوه ده کری و کاری به دره وشتیا ن له گه ل ده کری..

(سوعاد) یه کیکی له و ئافره تانه ی له وی بووه ده لی:

کۆمپانیا یه که له نزیکی مائی خانزاد هه بوو.. هه مووی پیاو کاری تیا ده کرد پدیوه ندی سه یر له نیوان که چه کانی مائی خانزاد و ئه وان دروست ببوو، له لای به ریوه به یری مائی خانزاد ئه و شتانه زۆر ئاسایی بوو...

(سوعاد) ده لییت: چه ندىن جار ئافره ته کانی ئه وی له گه ل

پیاوانی کۆمپانیا که و خاوه ن کۆمپانیا که و پاسه وانه کانی مائی

خانزاد نوستوون.. ئه و په یوه ندی هه ش شتیکی ئاشکرا بووه^(٤٩).

(٤٨) ئۆقیانووسیکی له تاوان (ل: ٩٥-٩٦-٩٧) خه ندان محمد جهزا.

(٤٩) رۆژنامه ی میدیا (ژ: ٢٩٥/ل: ١٧) سالی ٢٠٠٧/٦/٢٦.

(سوعاد) دهلیت: پوژیکیان خاوهن کۆمپانیاکه پهلاماری دام... پوژیکسی تریان نووستبووم.. چاوم کردهوه بینیم له باوهشی پیاویکم! سهیرم کرد برای بهرپوهبهری مائی خانزاده داوای کاری جنسیم ئی ئەکا منیش به هر چوونیک بیئت خۆم ئی پزگار کرد^(۵۰).

ئوانه‌ی له‌وی بوونه چەندین حاله‌تی پیشیل کاری و به‌دره‌وشتی ده‌گێرنه‌وه که له‌گه‌لیان کراوه.

(۵۰) رۆژنامه‌ی میدیا (ژ، ۲۹۵، ل، ۱۷) سالی ۲۰۰۷/۶/۲۶.

به رپاگردنی دژایه تی له نیوان (نیرومی).

ئه م وینهی خواره وه له سالنامه ی (۸ مارس) بلاوگراوه ته وه، که یه کیتی ژنانی کوردستان ده ریده کات، له م وینه کاریکاتی ره ده بینین ژن و پیاویک دانیشتون پشتیان به یه که وه یه، ژنه که بیر نه کاته وه بیرکردنه وه که ی بریتیه له ناشتی و سۆز و عاتفه که کوتری سپی له خه یالاتی ده رده چی، پیاوه کهش بیر نه کاته وه بیرکردنه وه که ی بریتیه دژایه تی و شهر و درنده بویه دیوه زمه و درنده له خه یالاتی ده رده چی.



ئامانجی سهره کی نه و جهنده ریانه بریتیه له بهرپاگردنی دژایه تی له نیوان (نیرومی)، نهوان ئامانجیان نه وه نیه که هه ولبدن بو باش کردنی حالی ئافره تان به لکو نهوان هه ولده دن بو چاندنی تووی دوو بهرکی و دژایه تی له نیوان نیرومی).

له لای نهوان ناوا تهفسیری نیوان خیزان نه کری.. که بهردهوام ژن و پیاو دژی یهکن و بهرانبهر یهک وهستاوان بو جهنگ.. بهردهوام ده لێن پیاو هوکاری هه موو کیشه یه که..

وهک خاتوو نه لماس مسته فا ده لیت: هوکاری سهره کیی زۆربوونی کیشه کۆمه لایه تیه کان پیاوانن^(۵۲).

ئافره تیان وا تیگه یاندوو که پیاو توی کردو ته کوپه توش مروفتی وهک نهو، که واته هه ر کاتی ئامۆزگاری کردی وهری مهگره.. چونکه عه قلی توش وهک نهوه.. کار له ناو مال بو پیاوه کهت مه که چونکه نهوه چهوسانه وهیه.. نه گه ر قبولت کرد دهکا تو نه خووشی و تهواو نیت.

هانی ئافرهت ئه دهن که قبولی حیوار نه کات هه ر کاتیئک
 کیشتهیه کی له گه ل پیاوه که ی یان برایه که ی هه بوو ته نه زول
 نه کات با هه ل بێت له مال و هانا بو ئیمه بێنیت تا ئیمه ش
 یارمه تی بده ی و دیفاعی ئی بکه یین.. کاتیکیش ئه و ئافره ته به
 گو ییان ئه کات و کیشته له مال دروست ئه کات و هه ل دی و هانا بو
 ئه وان ئه با، ئه وان له بری ئه وه ی یارمه تی بده ن گالته ی پی
 ئه که ن..

"شنۆ" کچیکی ته مه ن ۲۳ ساله و له قوئاغی سیی ناوه ندی
 ده خوینیت، له ریگی ده زگا کانی راگه یان دهنه وه ری کخرای
 ئاسووده ی ناسیوه و بو چاره سه ری کیشته یه کی په نای بر دۆ ته
 ئه وی، دوا ی سه ردانی بو ری کخرای ئاسووده کیشته که ی
 ئالۆزتر بووه.

شنۆ به م شیوه یه باس له کاتی مانه وه ی خو ی ده کات
 له ری کخرای ئاسووده که ماوه ی دوو هه فته له وی ماوه ته وه:

"ئه و شو ینه ی تییدا بووم وه ک زیندان و ابو، زۆر چه زم
 ده کرد له و شو ینه رزگارم بێت، جو ری کیشته که م یاسای و
 کۆمه لایه تی بوو، له پووی یاسایه وه ه یچم بو نه کرا، پارێزه ری

تایبه تم نه بوو دواى هاتنه دهره وهم هیچ به دوا داچوونیک بو
کیشه کهم نه کرا... له کاتی مانه وه مدا سزادانی دهر وونیم
له شیلته ره که دا به دیکرد، ئه ویش به قسه پیوتن و ئیهانه کردنمان
به قسه ی نه شیاو، هیچ هاوکار ییه کیان نه ده کردین نه له پوو ی
دهر وونیه وه و نه له پوو ی ته ندروستیه وه، به پیره بهری ئه م
ریکخراوه هیچ کات هه لئه ده ستا به ئه رکی لیپرسینه وه له گه ل
کارمهنده کان له کاتی بوونی سکا لادا، له سه ر ره زامه ندی خۆم
شیلته رم به جیه ئیشته له بهر ئه وه ی ته وا و بیزار ببووم^(٥٣).

خاتوو گولاله پشده ری ده ئیت: ئه گه ر ژن له چوار چیویه ی
ته نیا رۆلی هاوسه رایه تی و دایکایه تی داییت ئه وه ئه و
کۆمه لگایه نه خو شه^(٥٤).

(٥٣) راپۆرت هه گه ی ریخراوی (WOLA) سایته: www.kurdistanonline.net

(٥٤) رۆژنامه ی کوردستان راپۆرت (ژ: ٤١٥ / ل: ٨).

رېڭا خوشكردن بۇ سووتان و ژن كوژى

ئەوانەى بانگەشەى بە ناو ئازادى ئافرەت ئەكەن ھۆكارى سەرەكىن بۇ زيادبوونى پېژەى خو سووتاندن و ژن كوژى.. چونكە ئەوان خو سووتاندن بە شتىكى زور باش ئەزانن و ئەلېن شېرە ژن بوو تەنەزولى نەكرد بۇ خېزانەكەى خو سووتاند لە برى ئەوہى خو سووتاندن لە پېش چاوى ئافرەتان رەش بكەن شيرىنى دەكەن..

خاتوو خانم رحيم دەليّت: ژنان ھوشياربوونەتەوہ چيتر ژير دەستەى قبول ناكەن، تەنانەت زيادبوونى كوشتنى ژنانيش ھەر ئەوہىە...^(۵۵)

كاتىك كاك ئەرسەلان مەحمود دەپرسىّت: ئەو ھۆكارانەى مروّقە بەرەو خو كوشتن و خو سووتاندن دەبەن چين، دواچار بلىى ئەو دوانەىە ئافرەتى كورد بەرەو كوى دەبەن، ئايا ئەوہ جوړيك لە شىتى و خو بە دەستەوہ دانى قەدەر بە ھەموو رەھەندەكانىەوہ ناگەىە نيّت؟..

(۵۵) رۆژنامەى ھاولاتى (ژ، ۲۹۹، ل، ۱۵) سالى ۲۰۰۸/۲/۲۴.

له وه لامدا خاتوو گۆنا سه عید ده لیت: نه خیر ئه وه شیئی نییه، ئه وه په یامی ژنانه بهم شیوهیه له ژیان که به سه ریاندا سه پیئزاه و که نایانه وی قبولی بکن و له هه مان کاتدا هیچ چاره سه ریکیان نییه بۆ رزگار بوون له دهستی. هه ر ژنیک به هه ر هۆیه ک خوی ئه سوتینی مانای ئه وه یه شتیک نوقسانه له م کۆمه لگه یه دا به راده یه ک که ئینسانه کان تییدا به رگه ی ژیان ناگرن⁽⁵⁶⁾.

به ئافه تان ده لین که بینیت پیاوه که ت یان برا که ت قسه یه کی پی ووتی قبولی مه که و به ره نگاری به وه چونکه تۆش وه ک ئه و به شه ری مردن باشته له و ژیانه .. که کیشه شت بوو وه ره بۆ خۆمان بۆت هه ل ده که یین، هیندی له ئافه تانیش به گوئیان ده که ن و کیشه ده نینه وه و هه لدین و ده چنه لای ئه وان پاشان چی پووده دا؟؟؟

کاتی که کابرا ئه بیننی خیزانه که ی یان خوشکه که ی یان کچه که ی هیچ پرێزیک بۆ ئه وان دانانی و هه لدی و مال به جی ده هیلی و شه وان له سه ر جاده ده خه وی له و سه نته رانه ش شکات له که س و کاری خوی ده کات ده لین کچه که مان سه ری

شۆر کردین.. بویه ئه چن هیندی پاره ئه دهنه خاوهن سهنته ره که تا کچه که یان ته سلیم بکاته وه.. دواتر به کوشتنی ئافره ته که کۆتایی پی دی.

یه کی له ئافره تانه ی (مالی خانزاد) به ناوی (رازو) ده گیریته وه ده لیت: (۵۷)

(هاوژین) یه کی بوو له ئافره تانه ی که درایه وه ده ست باوکی و دوای چهند پوژیک برا و باوکی به بلوک کوشتیان.. که باوکی هاته مالی خانزاد هاوژین خو ی له حه مامه که نابوو، به پێوبه ری مالی خانزاد فه رمانی دا بیهیننه دهره وه، هاوژین هاواری ده کرد و ده گریا.. به لام ئه وان هی نایان و دایانه دهستی باوکی...

(رازو) ده لیت: دوای دوو پوژ من له پرسگه دانیشتبووم چاوه پوانی هاتنی نانم ده کرد، زهنگی ته له فۆنه که لییدا، هه لمگرت باوکی هاوژین بوو، گووتی: سویاسی هاوکاریتان ده که م ئه وه کچه که م کوشت (۵۸).

(۵۷) (مالی خانزاد) یه کی که له سهنته رانه ی به ناو بو داکۆکی کردن له مافی ئافه رمت دامه زراوه.

(۵۸) رۆژنامه ی میدیا ژمارد (۲۹۵-۲۹۶) ی سالی ۲۰۰۷/۶/۲۶.

رۆژی ۲۰۰۹/۹/۹ کچیک به ناوی (ژیان عهلی) له ناو باخی
خۆیاندا کوژراو کرا به ژیر گلهوه، پیشتر ئەم کچه له شیلتهری
ریکخراوی ئاسوده دالده دراوه^(۵۹).

کاتژمیر ۱۱ی شهوی رۆژی ۲۰۰۸/۱۱/۵ له ریکخراوی
ئاسوده ژنیک درایه بهر دهستریژی گولله و به سهختی بریندار
کرا^(۶۰).

له بهرنامه یهکی رادیوی نهوا دا که میوانداری خاتوو (چلوره)
کرابوو، خاوهنی سهنتهی (خاتوو زین)^(۶۱) ئافره تیک په یوه نندی
کرد گوتی: ریکخراوه کان هیچ پشتگیریه که له ئافره ت ناکهن، من
خۆم هاوپییه کم هه بووه، - دواي ئه وهی له ماله وه هه لدیت -
ده چیته ریکخراوه کانی ژنان مانگی که له وی ده مینیتته وه، دواتر
په وانی ماله وه یان کردۆته وه، پاشان ئافره ته که یان کوشتوو،
که چی ریکخراوه کان هیچ لییان نه پرسیه وه ته وه، ئایا ماوه

(۵۹) راپۆرته که ی ریکخراوی (WOLA) سایته: www.kurdistanonline.net.

(۶۰) راپۆرته که ی ریکخراوی (WOLA) سایته: www.kurdistanonline.net.

(۶۱) سهنتهی خاتوو زین له سالی ۲۰۰۰/۵/۲۷ به رسمی کراوه ته وه.

نهماوه؟! من نازانم باشه ئەمانه خەریکی چین؟! تەنھا مەعاش
وەرگرتن و گیرفان پڕکردنە هیچی تر...!!^(٦٢)

له رۆژنامهی ریوان له ژماره ٢٠٤ دا بلاوکراوه تەوه که تییدا
باسی کوشتنی کچیک و زینده به چاڵکردنی دهکات له لایه ن
باوکیه وه، ئەم کچه له هەردوو شیلتهری به پڕیوبه رایه تی
به دوا داچونی توندوتیژی و دواتر له ریکخراوی ئاسوده
دالده دراوه^(٦٣).

به ریزان سهیرکه ن ده بینین کوشتهکان دوا ی هه لاتنی
نافرتهکان ده سپیدهکات که به دۆلی داکۆکی کارانی مافی
نافرته هه لدین ئینجا تووشی کوشتن نه بن.

(٦٢) بهرنامهیهکی رادیۆی نهوا که میوانداری خاتوو (جلوره)ی کردبوو، خاوهنی سهنتهی
(خاتوو زین)، له بهرواری ٢٠٠٨/٢/١ سهعات (٤) ی ئیواره.

(٦٣) راپۆرتیهکهی ریکخراوی. (WOLA) سایتهی، www.kurdistanonline.net.

پیشیل کردنی مافی ئافرهت و چهوسانه وهی

بهه دواییه یه کیستی زانایان داویان له وهزاره تی تهندرووستی کرد که له نه خوشخانه ی له دایک بوون و مندالان پزیشکی پیاو نه مینیت ئافرهت دابنری، وهزاره تی تهندرووستیش ره زامه ندی له سه ر داواکاریه که نیشاندا، به لام یه کیستی ئافره تانی کوردستان به تووندی ناره زاییان ده ربیری له و باره یه وه نووسراویان بهرز کردوه که ده بیئت هه ر پیاو به مینیت وه^(٦٤).

ئایا ئه وه ئاره زوی خویانه بو پیاو یان ئاره زوی هه موو ئافره تانی کوردستان؟ ئایا ئه وه سته م نیه به رانبه ر ئافره ت؟ با راپرسیه ک بکه ن بزانه چهنه ئافره ت به و بریاره ی ئه وان پارزین؟!

یان پرۆژه یاسایه کیان دایه په رله مان هه ر ئافره تی ک سه ر به هه وی شوو بکات غه رامه بکری. ئایا ئه وه پیشیل کاری نیه به رانبه ر ئافره ت، ئه گه ر ئافره تی ک به ئازادی خوی به وه پارزی بیئت پیشیلکاری نیه ریگای لی بگیریت؟!

(٦٤) رۆژنامه ی میدیا (ژ: ٢٢٢ / ل: ٢) ی سالی ٢٠٠٨/١/١٥.

دژایه تی کردنی ئیسلام

ئهوانه ی به ناو داکۆکی له مافی ئافرهت دهکهن، ئامانجی سه رهکیان دژایه تی کردنی ئیسلام و ناشیرین کردن و له ناو بردنی به ها به رزه کانی ئیسلامه .. بۆیه ده بینین له هه موو ووتار و نووسینه کانیان هێرش دهکهنه سه ر ئیسلام و مامۆستایانی ئایینی، چ قسه ی ناشیرین هه یه به ئیسلام و به موسلمانان ده ئین، له کاتی کدا جنیودان و قسه ووتن به دین لیپرسینه وه ی یاسایی له سه ره و سزای یاسایی له سه ره له هه موو یاساکانی جیهاندا ..

سزاي ياسايي سووكايه تي كردن به ناين :

مادهي (٣٧٢) ي (قانون العقوبات العراقي) ژماره (١١١) ي سالي (١٩٦٩) به كه ئيسٽا له عيراق و ههريمي كوردستان كاري پي دهكري:

الجرائم التي تمس الشعور الديني

ئهو تاوانانهي دهرحق به ناين دهكري

الاول: يعاقب بالمحبس مدة لا تزيد على ثلاث سنوات أو بغرامة...
واته: سزادهري به زينداني له سي سال زياتر نه بي يان
غرامه دهكري به...

١- من اعتدى باحدى طرق العلانية على معتقد لاحدى الطوائف
الدينية او حقر من شعائرها.

واته: ههركه سيك به ئاشكرا سووكايه تي بكات به
بيروباوهري گروهيكي ئايني يان سووكايه تي بكات به
دروشميكي ديني.

ب- من تعمد التشويش على اقامة شعائر طائفة دينية او على حفل او اجتماع ديني او تعمد منع او تعطيل اقامة شئ من ذلك.

واته: هەر کهسیک به ئەنقهست دروشمیکی دینی بشیوینی یان ئاههنگیکی دینی یان کۆبوونه ویه کی دینی یان ریگر بیئت له ئەنجامدانی ئەو دروشمانه.

ج- من خرب او اتلف او شوه او دنس بناء معد لاقامة شعائر طائفة دينية او رمز او شيئا اخر له حرمة دينية.

واته: هەر کهسیک شوینی ئەنجامدانی دروشمی ئایینی یان هەر شتیکی تر پیروزی دینی بروخینی یان له ناوی بهریت یان بیشیوینیت یان پیسی بکات،

د- من طبع او نشر کتابا مقدسا عند طائفة دينية اذا حرف نسه عمدا تحريفا يغير من معناه او اذا استخف بحكم من احكامه او شي من تعليماته.

واته: هەر کهسیک کتیبیکی پیروزی ئایینی ناوه پروکی بگۆری که واتاکه ی تیک بدات یان سووکایه تی به حوکم و پینموویه کانی بکات و به که می بزانی.

ه - من اهان علنا رمزا او شخصا هو موضع تقدیس او تمجید او احترام لدی طائفة دینیه.

واته: هەر کهسیک به ئاشکرا سووکایه تی به هیمایه ک یان کهسیکی ئایینی بکات که به پیره و به پیرۆز نه زانری لای ئایین پهروه رانی.

و- من قلد علنا نسکا او حفلا دینیا بقصد السخریه منه.
واته: هەر کهسیک به گالته جاریه وه دروشمیکی ئایینی نه نجام بدات.

الثانی: یعاقب بالحبس مدة لاتقل عن سنة ولاتزید علی ثلاث سنوات أو بغرامة...

واته: سزاده درى به زیندانی له سالیك كه متر نه بییت و له سی سالیس زیاتر نه بی یان غرامه ده کری به...

كل من تعرض باحدى طرق العلانية للفظ الجلالة سبا او قذفا بایه صیفة كانت

واته: هەر کهسیک به هەر ریگایه کی ئاشکرا بییت سووکایه تی و جنیو به (لفظ الجلالة) بدا، واته: خوا.

خوینهری بهریژ من هیچ نایم تهنا خوۆت حوکم بده بزانه
ئهوانه ی خواره وه گالته و جنیو سوکایه تی نیه به دینمان..
بزانه ئه و یاسایه ی سه ره وه ده یانگریته وه ..

ئه م وینه ی خواره وه له سائنامه ی (۸ مارس) بلاوکرا وه ته وه، که
یه کیته ی ژنانه ی کوردستان ده ریسه کات، له م وینه کاریکاتیره ده بینین
ژنیك عه بایه کی له سه ره و پیچه ی به روخساریه وه یه و په نجه وانه ی له
دهسته، عه بایه که ی دوو قوفلی پیوه یه ..

پیایوکیش وه کوو شه یقان و ئاژهنی درنده دوو قوچی هیه و که میك
ریشی هیه و پو شاکینکی کوردی له به ردایه، کلینکی به دهسته وه یه که
عه بایه که ی پی قوفل داوه .. واته: پیایو کوردی موسلمان ناوایه
به رانه ر به ژن.



خاتوو شاناز بهرزنجی ده لیت: له و پۆژوهه ئیسلام پیی نایه کوردستان هه ره به شی ژنانی کورد به ش مهینه تیی و کویره وه رییه، قورئان ئه و کتیه یه که پره له به دره وشتی به رامبه ر ئافره تان و پیاوان هانده دا بۆ فره ژنی و لیدانی ژنان و پیشیلکردنی مافه کانیان و به رهوا زانینی کوشتنیان و بهرده بارانکردن و هه موو ناشیرینه کانی تر^(٦٦).

خاتوو تافگه سایر ده لیت: ئیسلام هات و به سه پاندنی فکر و یاسایه جهنگه لستانیه که ی دورگه ی عه ره ب هه موو به ها جوان و داب و نه ریته ره سه نه جوانه کانی کوردی خنکاندا! ئیسلام هات و ژنی کرده پله دوو و فره ژنی و چه و سانه وه ی ژنی سه پاندا! له شکر ی داگیرکه ری ئیسلام هات و به زه بری شمشیر و لافاوی خوین هه موو یاسا و شه رعه دواکه توو و دژه ئینسانیه کانی سه پاند که زۆرینه ی دژی ژنه^(٦٧).

خاتوو هۆزان محمود که ریخه ری که مپینی نیونه ته وه ییه بۆ لابردنی ماده ی (٦) له ده ستووری هه ری می کوردستان، ئه و نه ک

(٦٦) سایه: <http://www.emrro.com/estaykicani.htm>

(٦٧) سایه: <http://www.emrro.com/pkurdistan.htm>

تەنھا ئیسلامی پێ خراپە، بە لکو هەموو ئاینە ئاسمانیەکانی پێ خراپە، بەو لە قەڵەمی دەدات کە هەموو ئاینەکان دژی ژنان و ئازادی مەرۆک پێشیل دەکەن و ناهیلین بە مافەکانی بگات دەلیت:

مەسە لە بەس تەنھا لە گەل ئیسلام نییە، من پیم وایە هەموو ئاینەکان دژی ژنان، دژی ئازادی ئینسانەکان و هی ئەم سەردەمە نین بۆیە ناگونجین لە گەل عەقڵییەتی پیشکە و تنخوازی ئەم سەردەمە و دەستکەوتەکانی بە شەرییەت، هەر بۆیە ئیسلام و شەریعەتە کە ی ناییت بە شیک بیت لە دەسەلات و دەستور، هیشتنەو هی بەندی حەوت^(٦٨) یاری کردنە بە چارەنووسی خەلکی کوردستان و ماف و ئازادی

(٦٨) ئەو کە مەپینە لە چەمەند کە سێک پێک هاتوووە کە هەموو هەولیان بریتێ بە بۆ ئەو هی ئیسلام دوور بخەنەو لە ژبانی خەلکی، بۆیە دزایەتی مادە (٦) دەکەن لە یاسای هەریم، چونکە یاساگە دەلیت، بنەماکانی شەریعەتی ئیسلام بە کێکن لە سەرچاوە سەرەکیەکانی یاسادانان، ئەمەش دەقی مادە (٦) لە یاسای هەریم "ئەم دەستورە جەخت لە سەر ناسنامە ی موسلمانیتی زۆرینە ی گەل کوردستان دەکات و بنەماکانی شەریعەتی ئیسلام بە کێکن لە سەرچاوە سەرەکیەکانی یاسادانان، هەر وەها تەواوی مافە ئاینەکانی مەسیحی و ئیزیدی و هی دیکە لە ئازادی باوەڕ و پێیادە کردنی ناپین دەستەبەردەکات" دەستووری هەریمی کوردستان.

ئینسانهکان ئەسپێرن به ئاین، به رای من ئەمه فاشییهت دروست دهکات^(٦٩).

د. نهزهد به گیحانی: که چالاکه له بواری ئافرهتان دهلیت:
ئاین پالپشتیی له ملکهچی و ژێردهستهیی و بی مافی ژن دهکات، ههرسی ئاینهکه (یههودی، مهسیحیهت، ئیسلام) ستروکتوریکی پتهوی پیاوسالارییان ههیه، ههمویان ههولی کۆترۆلکردنی جهسته و سیکچوالییتی ژنیان داوه، جیاوازی ئاینی ئیسلام لهگهڵ ئاینهکانی دیکه، ئەوهیه دهست دهخاته ناو وردهکارییهکانی رۆژانهی خهڵک و کۆمهلگهوه، ئاین رۆلی زۆره لهو پیشیلکاریانهی له کۆمهلگه دا بهرامبهر به ئافرهت دهکریت... ئاین بۆته هۆکاری سههرهکیی بۆ پیشیلکردنی ماف و ئازادی، دیاره له رووی میژوییهوه ههموو ئاینهکان ئەو رۆلهیان بینیهوه..

پاشان دهلیت: -دهبینن- له یاسای باری کهسیتیدا ئەو هۆشیارییه بهدی نهکرا، من یهکیک بوم لهو کهسانهی لهو خۆپیشاندانانهی که چهند ریکخراویکی ئافرهتان بۆ بهردهم

(٦٩)

http://www.equalityiniraq.com/ka/index.php?option=com_content&view=article&id=٧٧.٢٠٠٨.٠٩.٢٢.٢٢.٥٨.٠٩&catid=٣٥:articles&Itemid=٦٩

په‌له‌مانی کوردستان سازیان کردبو، بۆ پشتگیریکردنی ریفۆرمی یاسای باری که‌سیتی، ئەوانه‌ی له‌ویبۆین چهند که‌سیکی که‌م بۆین، دواتریش که یاسای فره‌ژنی په‌سه‌ندکرا، که‌س ناماده‌نه‌بوو بیته‌ سه‌ر شه‌قام و ناره‌زایی له‌دژی بریاره‌که‌ی په‌له‌مان ده‌ربهریت، ئەمه‌ زۆر لیکدانه‌وه‌ هه‌لده‌گریت، له‌ سه‌روی هه‌مویه‌وه‌ لاوازی هۆشیاریی تاک له‌مه‌ر مافه‌ مه‌ده‌نییه‌کانیان ده‌رده‌خات، که‌چی سه‌یرده‌که‌یت له‌سه‌ر کاریکاتۆریکی دانیمارکی که له‌سه‌ر که‌سایه‌تی پیغه‌مبه‌ر کرابو، نیوه‌ی خه‌لکی هه‌ولیر رژانه‌ سه‌ر شه‌قام بۆ خۆپیشاندان له‌دژی ئەو ویئانه‌ که‌ هیچ په‌یوه‌ندیان به‌ ژيانی روژانه‌ی ئیمه‌وه‌ نییه‌^(٧٠).

خاتوو که‌ژال حه‌مه‌ ره‌شید ده‌لیت: دینی ئیسلام و په‌یره‌ویکردنی یاساکانی ئیسلام گه‌وره‌ترین پیشیلکاری مافه‌کانی مروّفه‌ و به‌ تایبه‌تی ژنان، بۆیه‌ ده‌بیته‌ بریار له‌سه‌ر جیاکردنه‌وه‌ی دین له‌ دام و ده‌زگاکانی به‌رپۆه‌بردنی کۆمه‌لگا بده‌ین و کاریان بۆ بکریته‌^(٧١).

(٧٠) دیمانه‌که‌ روژمانه‌ی روژنامه‌ له‌گه‌ڵی سازی دابوو، سایتی سه‌بیش له‌وی و مرگرتوو، <http://www.sbeiy.com>

(٧١) گفتوگۆی سایتی هاو‌پشتی له‌گه‌ڵ " که‌ژال حه‌مه‌ ره‌شید" سه‌بارته‌ به‌یاسای باری که‌سیتی و په‌سندکردنی فره‌ژنی له‌لایه‌ن په‌له‌مانی کوردستان"

خاتوو هاوژین حه مه رهشید، بی ریزی به رامبر هه مو
 پیغه مبه رانی خوا ده کات و به وه ناویان ده با که هه ر یه که و
 چه ند نافره تیکیان له ژوره وه کردوه و کاری (؟؟؟) که ده لیت:
 "سینکسی به کۆمه ل ئه و پرۆسه سینکسییه یه که دوو که سه
 زیاتر له کرده ی سینکسیدا به شدار ده بن... جا گرنگ نییه
 چه ند ژنن یا خود چه ند پیاون.. ئه م پرۆسه یه له کۆمه لگه
 نازاده کاندایه ناشکرا و له زۆر باردا به فره می و یاسایی ری
 پیدراوه... به لام له کۆمه لگه داخرا و نه ریتی و ئاینیه کانیشدا
 به جوړیکی دیکه و له ژیر ناوی فره ژنی ره وایه تی دراوه به
 سینکسی به کۆمه ل... که پیاوی خاوه ن دوو ژن له ژووریک و
 به ره هیوانیکدا ده ژیت و له نیوان هه ردوو ژنه که ی له سه ر یه ک
 جی سینکس ده کات... ئه مه جگه له ژنه کانی په یامبه ره
ئاینیه کانیش چه زه تی ئیبراهیم و یه عقوب و یوسف و داود
هه ریه که و دوو ژنیان هه بووه و پیغه مبه ری موسلمانانیش له
کاتی وه فاتیدا یازده ژنی هه بووه و لای ماونه ته وه... له و
سه رده مه شدا له کوخیکی قوریندا که زۆر جار ته نیا ژووریک
بووه و یه ک سه رجییان هه بووه و له یه ک کاتدا پیاوه که له نیوان
دوو یان سی ژندا کرده ی سینکسی نه جامداوه^(۷۲).

(۷۲) رۆژنامه ی رووداو: www.rudaw.net فیمینیسته کانی ئیمه و سینکسی به کۆمه ل.

خاتوو گولآله پشدهری ده لیت: ئەگەر یاسا له سه ر بنه مای شه ریعه تی ئیسلام بی ت، ئەوه له گه ل خواسته کان و ئاره زوو هکانی نه وه ی نو ی نا گونجی ت و نا کۆکی له نیوان ده سه لات و گه ل دروست ده کات... به بۆچوونی من یاسا و ئایین له یه کتر دوور بکری نه وه گرفت و ئاریشه کانی کۆمه لگا که متر ده کاته وه^(۷۳).

خاتوو فائزه جلال ده لیت: ئاین خراپترین گواسته وه یه له جیاوازی بایۆلۆژییه کان بۆ دنیا یه کی بی ماف و سه رکووت گه ر و له قالدراوی کۆمه لایه تی بۆ ژنان، که کاری گه ری و قورسای گه وه ری له سه ر که لتور و یاسا و خیزانیش دانا وه، ئایین ئە ونده می شکی مرو ئی بچووک کردۆ ته وه، که به روای به وه هم و بۆچوونی نا واقعی به رام به ر به ره گه زی می هه بی ت و تا ده گاته ئە و را ده ی ژنان ناسنامه ی خو یان و ون بکه ن، ئە فسانه ی ئایینی وای کرد وه، مرو ئه له ئاست راستییه کانی ژیا نکر دن کو یڕ و نادیده بی ت، ئاین پیمان ده لیت جهسته ی ژن به شی که له مولکی پیاو و ده توانی ت وه ک کی لگه کانی ئازادانه بی کی لیت، هه ر وه ک

(۷۳) رۆژنامه ی کوردستان راپۆرت (۳: ۴۱۵ / ل: ۸).

لهم نایه ته هاتوو ه “سانکم حرث لکم فاحرثهن کما تشانون”^(٧٤)
 ئایین له ده می په یامبه ره کانییه وه پیمان ده ئیت “انما النساء
 ناقصات العقل والدين” ته نانه ت له هه موو ئایینه
 یه کتا په رسته کاندای ژنان شه ره فی په یامبه رییان پینه به خشر او ه و
 له ئایینی ئیسلامدا ژن بو ی نییه له مینبه ری مزگه وته کانه وه
 بانگی نو یژ بدات^(٧٥).

(٧٤) نهوی نهو خاتوونه به نایمت ناوی ده بات له قورئانی موسلماناندا نیه و نایمت نیه،
 نازانم نهو له سه ر ج ناینیکه رهنگه له ناینه که ی نهودا نایه تیک ی ناوا هه بیت، به داخه وه
 له سه رده می ته کنه له ژیا دا که ته نها به وشه یه ک له نه نته ر نیت جیت ویست ده پدۆزیه وه
 که چی نه زانی نایه تیک چۆن ده نووسری.

<http://kurdpost.org/details.aspx?Jimare=١٢&Besh=Birwra> (٧٥)

دژایه تی کردنی مامۆستایانی ئایینی وشێخه کان

سزای یاسایی سووکایه تی کردن به کهسیکی پیروزی
ئایینی مادهی (۳۷۲)ی (قانون العقوبات العراقی) ژماره
(۱۱۱)ی سالی (۱۹۶۹)ه که ئیستا له عیراق و ههریمی
کوردستان کاری پی ده کری:

يعاقب بالحبس مدة لاتزيد على ثلاث سنوات أو
بغرامة...

واته: سزاده درئ به زیندانی له سی سال زیاتر نه بی یان
غرامه ده کری به...

من اهان علنا رمزا او شخصا هو موضع تقدیس او تمجید او
احترام لدی طائفة دینیه.

واته: ههر کهسیک به ناشکرا سووکایه تی به هیمایه ک یان
کهسیکی ئایینی بکات که به پرێزه و به پیروژ نه زانری لای ئایین
په روه رانی.

خاتوو نیان عمر ده لیت: زۆریه ی مامۆستایانی ئایینی ئیمه خیزانیان تیک هه لوه شان دووه، قوریان کردووه به سه ری خه لکی، نه زانی ئافره تانی ئیمه چه نی تووشی نه خووشی نه فسی بوون - به دهستی مامۆستایانی ئایینی - من قسم له سه ره ئه وه یه ته لاقم کهوت ته لاقم نه کهوت.. ئیتر ئافره تی ئیمه دایم له لای شیخ و مه شایخ و مه لاهویه، نه وه مه لایه ده لی کهوت نه وه مه لایه ده لی نه کهوت، بۆیه من زۆرجار ده لیم: چۆنه برۆی له گه لیا، ته لاقه که کهوتبی نه کهوتبیت بزنی له گه ل نه وه که سه یا^(۷۶).

خاتوو شاناز به رزنجی ده لیت: مه لا و پیاوه ئایینییه کانی کوردیش رۆلیان له م گۆرانکاریه نیگه تیفه دا بینی و سه دان ههنگاو ژیا نی ئاسایی کوردیان شیواند و نه وه که شه جوانه ی هه لبراردنی نیر و می بۆ یه کتریان به به دره وشتی دایه قه له م و له جییدا کولتوری ناشیرینی فره ژنی و کپین و فره شتنی ئافره تان به ناوی ماره یی و نه وه چه شنه نه ریت و شته بی و اتایانه یان هی نایه ناوه وه، ئیتر شیخ و مه لا و پیاوانی ئایینی ئیسلامی کورد نه وه ئاینه ی ئیسلامیان به کارهینا بۆ به جیهینانی مه رامه کانیان جوانترین کچ هه ره له مه لا و شیخ و

(۷۶) رادیۆی جه ماومر به روارای (۲۰۰۸/۳/۸) کاتژمیر (۰۱:۵۸) ی نیواره.

پیاوه ئاینیی و سه رۆک خیل و ناغا و دارودهسته کانیان ماره ده کران...

هه ر ئیسلام له بئه ره ته وه بیروکه و تیژیکی تیروریست و مروقه کوژه که ئه مرو به پشتگیری هه ردوو حیزبه گهنده له که ی کوردستان تا دیت به ره و پیش ده چن، له جیی دروستکردنی شوینه گشتییه کان و خزمه تکردنی خه لک و جوانکردنی شاره کان و به شارستانی کردنی کوردستان، تا دیت هه ردوو حزه که زیاتر هاریکاری مه لا و پیاوه ئاینیی به بیکاره گهنده له کان ده که ن و له کوئی بیانه وی مزگه وتیان بو دروست ده که ن و تاد^(۷۷).

خاتوو سه رگول ئه حمه ده لیت: حوکومه تی هه ریمی کوردستانیش له کاتیکدا ده یانه ویت یاسایه کی کۆنه په رست له کوردستاندا جیگیر بکه ن... ده یان ده زگا و پیکخراوی کۆنه په رستی وه ک وه زاره تی ئه وقاف... هتد، دامه زاندوو^(۷۸).

(۷۷) ساپی، <http://www.emrro.com/estaykicani.htm>

(۷۸)

http://www.hawpshti.com/ku/index.php?option=com_content&ask=view&id=۲۱۶۱&Itemid=۲۶

د. نه زهند به گیخانی ده لیت: له بارودوخیکی ناوادا و کاتی کومه لگه به هیزی غه ریزه رفتار ده کات و ده سه لاتی سیاسیش ستراتیژیته و پروگرامی پیویست و گونجاوی نیه بو ناراسته کردن و چاککردنی نه و بارودوخه، نه وه مزگه وت ده بیته هیزی زال و رابه ری کومه لگه، مزگه وتیش له ریگای سه رکوتکردن و ریسواکردنی نازادی به ناوی به ره نلایی و به دره فتاری و به دره وشتیوه وه خه لک چه واشه ده کات و کومه ل به ره و دواکه وتویی و نابه خشندهیی و توندیره وی راده دات.

هه سترکردن به گونا هیش که مه لاکان له ریگای گوتاره نه شان و پر له نه زانیه کانیا ن بره وی پیده دن، کچ و کوریکی زور به ره و نه خوشیی دهرونی وه کو خو خواردنه وه و خه موکی تا ناستی خو کوشتن ده بات^(۷۹).

(۷۹) رۇژنامه ی هاوالاتی، http://www.dereje.com/K_Direje.aspx?Jimare=۱۱&Besh=Aburi&Cor=۷

لہ کوتا ایذا: خڑحال دہم نہ گہر پیشنیار و
تیبینی و رہخنہ کانتانم پی بگات لہ بارہی نہو
کتیبہرہ یان کتیبہ کانی دیکہم، بہو نارنیشانہ:

فہرمان خہرابہ پی / پیش نویٹ و ووتارخوین / مزکہ و تن ماجیداوہ / ہہ ولیٹر
پیگہی نہنتہرنیت : www.m-farman.com
ژمارہی مؤسایل : ۰۷۵۰ ۴۶۳ ۲۰ ۵۳

ناوہ روک لا پھرہ

بہشی یکم

- ✓ بزوتہ وہی فیمینزم: ۶
- ✓ قزناغہ کانی دروست برونی فیمینزمی جندہری: ۷
- ✓ مہترسی فیکری جندہر بۆ مرؤفایہ تی: ۱۴
- ✓ زاراوہی جندہر: ۱۵
- ✓ نهرک و ماف: ۱۷

بہشی دووم

- ✓ راپرسی: رینکخراوو و سہنترہ کان تا چہند خزمہ تیان کردووہ؟! ۲۱

نامانج و پیلانہ کانیان

- ✓ کۆمہلگایہ کی بۆگن و دواکھوتوو: ۲۷
- ✓ ویران کردنی کۆمہلگا بہ بیر و بۆچورنہ شازہ کانیان: ۳۰
- ✓ بیریزی بہرانبہر باوک و دایک و کہسی گورہ: ۳۲
- ✓ رینخۆشکردن و ہاندان بۆ تہ لاق: ۳۴
- ✓ سہرہلدانی قہیرہی: ۳۸
- ✓ رینخۆشکردن و ہاندان بۆ کاری بہدپرہوشتی و لہ شفرؤشی: ۴۵
- ✓ بہرپاکردنی دژایہ تی لہ نیوان (نیر ومی): ۵۷
- ✓ رینخۆشکردن بۆ سووتان و ژن کوژی: ۶۱
- ✓ پیشیل کردنی مافی نالرہت و چہوسانہ وہی: ۶۶
- ✓ دژایہ تی کردنی نیسلام: ۶۷
- ✓ دژایہ تی کردنی مامۆستایانی ناینی: ۸۰

به رهه مه چا پکراوه کانی تری نووسەر:

۱. ناوه جوانه کانی خۆای گه وره.. به بهلگه ی قورئان و سوننهت.
۲. هوکاره به سووده کان بۆ ژبانیکى ئاسووده.
۳. زایه لسه ی شادی.
۴. لاوان کاتی نه هاتوو به گه رینه وه؟!
۵. کى ده که ی به هاوسه ری ژبانته؟
۶. ئاویتته ی دل/ الفوائد.
۷. خۆشه و یستی، خۆیند نه وه به کی شه رعیا نه و سه رده میانه وه.
۸. ربه ری نویژه کان.
۹. ته مه نی زبیرین.. به فیرو ی نه ده یین.
۱۰. راستیه کی وونبووا! ئەم کتیبه ی به ر ده سته.

زنجیره چیرۆکی راسته قینه پیک هاتوو له (۱۰) چیرۆک:

۱. کاسینیکی فیدبۆ ژبانی لی تال کردم.
۲. گهنجیک ئابرووی پاراستم.
۳. رۆلسه شیرینه کم.
۴. سارا دوا ی (۲۲) سال له گونا ه و تاوان.
۵. خۆی و خیزانی دۆراندا!
۶. چی بچینی ئەو ده دووریه وه.
۷. سی کورته چیرۆک.
۸. مۆبایل ژبانی لی تال کردم.
۹. خوشکم بۆ ئابرووت بردم!!
۱۰. داب و نه ریت به ره گۆری بردم.

بهره‌مه چاپکر اوه کانی تری نووسەر



پێگه‌ی مامۆستا فه‌رمان خه‌را به‌یه‌ی

www.m-farman.com